

Jezična analiza srijanskog govora

Mužinić, Ana

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:656850>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Završni rad

JEZIČNA ANALIZA SRINJANSKOG GOVORA

Ana Mužinić

Split, 2022.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Završni rad

JEZIČNA ANALIZA SRINJANSKOG GOVORA

Ana Mužinić

Kolegij: Dijalektologija

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Marijana Tomelić Ćurlin

Split, rujan 2022.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. ČAKAVSKO I ŠTOKAVSKO NARJEČJE I NJIHOVI DODIRI	2
3. METODOLOGIJA I CILJ RADA	7
4. O MJESTU SRINJINE.....	8
5. FONOLOŠKA ANALIZA.....	12
5.1. Samoglasnički sustav govora Srinjina.....	12
5.1.1. Samoglasnički inventar.....	12
5.1.2. Distribucija i realizacija samoglasnika	12
5.1.3. Podrijetlo samoglasnika.....	14
5.1.4. Refleks jata.....	14
5.2. Suglasnički sustav govora Srinjina.....	15
5.2.1. Suglasnički inventar	15
5.2.2. Distribucija i realizacija suglasnika.....	15
5.3. Naglasni sustav govora Srinjina.....	19
6. MORFOLOŠKA ANALIZA	22
6.1. Imenice.....	22
6.2. Zamjenice	23
6.3. Pridjevi	23
6.4. Brojevi.....	24
6.5. Glagoli.....	25
6.6. Nepromjenjive riječi.....	28
7. LEKSIK.....	29
8. OGLEDI GOVORA.....	35
9. ZAKLJUČAK.....	39
SAŽETAK.....	40
POPIS LITERATURE.....	41
Internetski izvori	42

1. UVOD

Hrvatski standardni jezik razlikuje tri narječja: štokavsko, kajkavsko i čakavsko. Pod utjecajem različitih društveno-povijesnih okolnosti, među kojima posebno treba istaknuti turska osvajanja, dolazi do promjena u dijalekatskoj shemi hrvatskog govornog područja. Tako se štokavština širi na područje čakavštine i kajkavštine, stvaraju se inozemne oaze hrvatskoga jezika te dolazi do promjena u kvantitativnih i geografskim odrednicama štokavskih dijalekata. Posljedično nestaju brojni prijelazni štokavsko-čakavski govori te svi štokavsko-kajkavski. Uslijed toga, granice među narječjima određene su strožim međusobnih razlikama jer su geografski zbliženi govori koji su se prvobitno razvijali na udaljenim područjima. U drugom pak slučaju dolazi do prožimanja dijalekata koji su u dodiru čime se stvaraju mješoviti govori (Brozović, 1988: 56).

Područje čiji se jezični sistem obrađuje u ovome radu spada u zonu dodira čakavskog i štokavskog narječja. Radi se o prostoru nekadašnje Poljičke Republike, točnije, o mjestu Srinjine. Navedeno je naselje u sastavu grada Splita kao njegov najistočniji kotar, a okruženo je Žrnovnicom, Sitnom Gornjim, Sitnom Donjim, Tugarama te Podstranom od koje je odijeljeno brdom Perunom. Srinjine imaju bogatu povijest čiji ostatci sežu još u vrijeme mlađeg kamenog doba. U novije vrijeme, razvojem turizma, infrastrukture i urbanizma, u Srinjine se doseljavaju brojne mlade obitelji iz obližnjih gradova što svakako utječe kako na demografsku, tako i na jezičnu sliku naselja. Unatoč tomu, stanovništvo je uglavnom starije životne dobi te vrlo dobro čuva nekadašnju tradiciju, običaje i jezik. Analizirajući upravo njihov govor, nastoji se utvrditi postojanost čakavskih, odnosno štokavskih karakteristika te njihovi međusobni kontakti.

2. ČAKAVSKO I ŠTOKAVSKO NARJEČJE I NJIHOVI DODIRI

Čakavskim narječjem govori se na svim hrvatskim otocima od Cresa do Lastova i Korčule (izuzev Mljeta te štokavskih oaza na otocima – Maslinice na Šolti, Račišća na Korčuli, Sućurja na Hvaru, Sumartina na Braču), u Istri (osim mjesta Peroj), u Hrvatskom primorju do Vinodola (uz brojna štokavska govorna područja), na uskom obalnom području od Privlake do cetinskoga kraja uz mnoge štokavsko-ikavske iznimke (Nin, Pirovac, Šibenik, Seget, Split, Zaton) te zapadnom dijelu pelješkog poluotoka. Čakavština zauzima i kopneni predio koji se proteže od zaleđa Hrvatskog primorja prema gornjim tokovima Dobre i Mrežnice, do okolice Karlovca te doline Gacke u Lici. Također, na prostoru Žumberaka postojana je čakavska oaza koja obuhvaća naselja oko Jurkova Sela (Brozović, 1988: 81–82). Izvan granica Republike Hrvatske, čakavski dijalekti rasprostranjeni su na području Gradišća u Austriji, u Mađarskoj, Slovačkoj (Hrvatski Grob, Novo Selo, Čunovo, Jandrof) te Sloveniji (Lisac, 2009: 15).

Čakavsko je narječje dobilo ime prema upitno-odnosnoj zamjenici *ča*, u značenju *što*. Njezino postojanje unutar nekog jezičnog sustava uzima se kao jedno od osnovnih, alijetetnih kriterija prepoznavanja spomenutog narječja. Ipak, u čakavskim se govorima ponekad upotrebljavaju i drugi oblici upitno-odnosne zamjenice (*kaj*, *što*). Njihovu uporabu Moguš (1977: 22) definira kao znak služenja narječjem većeg prestiža, u ovom slučaju kajkavskoga ili štokavskoga. Bez obzira na to kako upitno-odnosna zamjenica glasi u nominativu, Moguš u nastavku ističe da gotovo svi čakavski govori u genitivu zadržavaju oblik *česa* što je također bitan kriterij pri utvrđivanju pripadnosti čakavštini. Ostale pojave važne za identifikaciju čakavskih dijalekata i govora su veznik *aš*, pojava jake vokalnosti (npr. *malin*), promjena prednjeg nazala **ɛ* u *a* iza glasova *j*, *č* i *ž* (npr. *jazik*, *žati*), postojanje fonema *t'* i *d'*, redukcija dočetnoga **l* (npr. *bil* > *bi*), prezent glagola *it'i*, slabljenje šumnika, čakavski kondicional itd. Nadalje, u tipičnim čakavskim govorima zadržan je starohrvatski akcenatski inventar koji se sastoji od tri naglaska: kratkosilaznog (˘), dugosilaznog (ˆ) i akuta (ˇ). Ipak, govori koji su u snažnijem doticaju s nečakavskim obilježjima prošli su kroz brojne promjene u naglasnome sustavu. Tako se negdje starohrvatski akut izjednačio s dugouzlaznim ili pak dugosilaznim naglaskom, pojavio se takozvani dvostruki akcent (npr. *nògà*) i slično (Brozović, 1988: 83).

Uzevši u obzir navedene karakteristike čakavskog narječja, Brozović (1988: 87–88) ga dijeli na šest dijalekatskih skupina: bužetski ili gornjomiranski, jugozapadni istarski ili štokavsko-čakavski, sjevernočakavski ili ekavskočakavski, srednjočakavski ili ikavsko-ekavski,

južnočakavski ili ikavskočakavski dijalekt te lastovsku oazu koju naziva i jekavskočakavskim dijalektom.

Štokavsko narječje zauzima najveće govorno područje u odnosu na preostala narječja hrvatskog jezika, odnosno gotovo polovinu naselja u Republici Hrvatskoj, ali i u većini Bosne i Hercegovine, u Crnoj Gori te Srbiji. Štokavski idiomi prisutni su i u Italiji (Molise), Austriji (Vlahija u Gradišću), na području Mađarske i Rumunjske (Rekaš) i drugdje. Granica rasprostranjenosti štokavštine na teritoriju Hrvatske na sjeverozapadu kreće od Drave kod Virovitice odakle se pruža prema Bjelovaru, Jasenovcu, Petrinji, Karlovcu i Ogulinu. U Groskom kotaru od štokavskih se mjesta ističu Lič, Mrkopalj, Sunger, Moravice i Gomirje. U obalnom pojasu uglavnom je zastupljena čakavština, a štokavci zauzimaju prostor jugoistočno od Novoga (uz izuzetak čakavskog Senja), štokavske oaze na otocima – Maslinicu na Šolti, Račišća na Korčuli, Sućuraj na Hvaru, Sumartin na Braču, otok Mljet te naselja Zaton, Nin, Šibenik, Pirovac, Sveti Petar na Moru, Seget itd. (Lisac, 2003: 15).

Osnovne značajke štokavskog narječja su upotreba upitno-odnosne zamjenice *što* ili *šta*, vokalizacija dočelnoga **l* u *o* (npr. mogo), odraz nazala **ɔ* > *u*, čuvanje aorista, sinkretizam dativa, lokativa i instrumentala imenica u množini, množinsko proširenje *-ov/-ev* jednosložnih imenica muškog roda, nastavak *-ā* u genitivu množine većine imenica, većinom postojanje refleksa *št*, *žd* starih suglasničkih skupina **st'* i **sk'* te **zg'* i **zd'*, promjena skupine **čr-* u *cr-* itd. (Brozović, 1988: 57).

Josip Lisac (2003: 29) predlaže klasifikaciju štokavskog narječja s obzirom na tri kriterija: stupanj razvoja akcentuacije, refleks jata i štakavski ili šćakavski refleks skupina **sk'* i **st'*, odnosno **zg'* i **zd'*. S obzirom na akcenatski sustav, štokavsko narječje dijeli se na novoštokavske i nenovoštokavske dijalekte gdje u prvu skupinu spadaju istočnohercegovačko-krajiški, šumadijsko-vojvođanski te zapadni dijalekt. Nenovoštokavski su dijalekti kosovsko-resavski, zetsko-južnosandžački, slavonski i istočnobosanski. Prema refleksu jata, Lisac razlikuje (i)jekavske (istočnohercegovačko-krajiški, istočnobosanski, zetsko-južnosandžački), ekavske (šumadijsko-vojvođanski, kosovsko-resavski), ikavski dijalekt (zapadni) te dijalekt s različitim refleksom jata (slavonski). Prema kriteriju refleksa skupina **sk'* i **st'* te **zg'* i **zd'* uvodi se diferencija među štakavske (istočnohercegovačko-krajiški, šumadijsko-vojvođanski, zetsko-južnosandžački, kosovsko-resavski) i šćakavske dijalekte (istočnobosanski, slavonski) te zapadni dijalekt koji se izdvaja kao zasebna skupina zbog prisutnosti obaju spomenutih refleksa.

Tijekom vremena pod utjecajem različitih čimbenika, prije svega migracija, dolazi do određenih promjena u dijalektološkim kartama. Brozović (1988: 86) ističe kako su migracijski štokavski govori potisnuli čakavštinu prema obali čime su utvrđeni novonastali odnosi među dvama narječjima koje ilustrativno prikazuje na slici (Slika 1.). Tako se rađaju štokavski govori s jačim ili slabijim utjecajem čakavskog supstrata, odnosno čakavska područja podvrgnuta štokavizaciji u određenoj mjeri. Područje nekadašnje Poljičke Republike jedno je od mjesta dodira čakavštine i štokavštine. Lisac (2003: 60) navedeni prostor svrstava u novoštokavski ikavski, odnosno zapadni dijalekt štokavskog narječja, a Brozović (1988: 88) definira spomenuto govorno područje kao južnočakavsko. Finka i Moguš na svojoj karti čakavskog narječja (Slika 2.) nastojali su prikazati dinamičnu situaciju među dijalektima – njihova međusobna prožimanja i dodire. Posebnost njihove metodologije kreiranja dijalektološke karte je u tome što se ne koriste izoglosama kao jasnim linijama razgraničenja među različitim govornim područjima. Autori pak označavaju pojedina mjesta s obzirom na njihove karakteristike koje su čakavske ili pripadaju čakavsko-nečakavskim modifikacijama: „Polazeći upravo od utvrđivanja naseljenih mjesta s čakavskim govornim osobinama, a ne od utvrđivanja linija čakavsko-nečakavskih razgraničenja, izbjegnuta je i opasnost da se u čakavsko područje uključe ili iz njega isključe prostrana planinska i druga nenaseljena područja, čijim bi se uključivanjem dobila iskrivljena slika o našim dijalekatskim prostornim odnosima. To nadalje omogućava da se po istom postupku označe na obuhvaćenom području i mjesta nečakavske govorne pripadnosti, odnosno da se utvrdi stupanj i vrsta čakavsko-nečakavskih interferencija kako na širim područjima tako i u pojedinim naseljima. Napokon, primijenjeni postupak omogućava stalno dopunjavanje karte podacima i o onim naseljenim mjestima koja sada nisu obuhvaćena na karti” (Moguš, 1977: 99–100). Navedena karta prati legendu u kojoj su trima različitim znakovima odijeljene tri skupine govora s obzirom na zastupljenost čakavskih značajki u istima. Prvu skupinu čine govori koji:

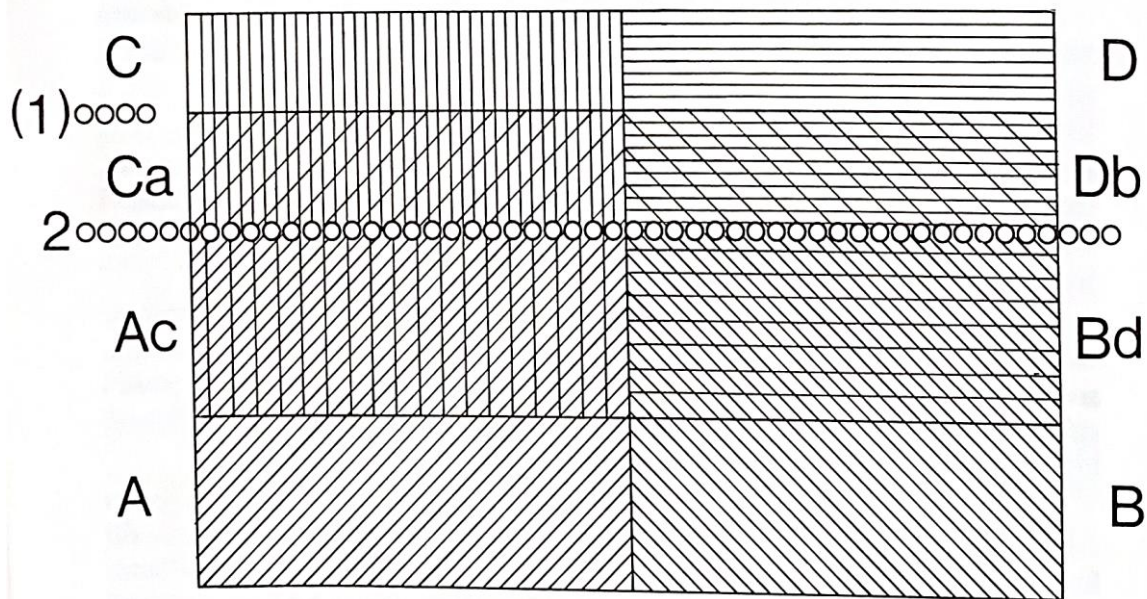
1. sadržavaju sve čakavske odrednice,
2. imaju oblik upitno-odnosne zamjenice *ča*, odnosno *ca*,
3. nemaju *ča* niti *ca*, ali imaju oblike nastale od zamjenice *ča* (npr. *zač*), čakavsku akcentuaciju i refleks *ě*.

Druga grupa čakavskih idioma obuhvaća mjesta u kojima:

1. nisu zabilježeni oblici zamjenice *ča*, a *zač* i slične izvedenice se javljaju sporadično,
2. nema oblika *ča* niti *zač*, ali je prisutna čakavska akcentuacija i refleks *ě*,

3. uz čakavsku akcentuaciju i refleks *ě*, u govoru se javlja čakavsko *t'*, prelaženje **ę* u *a* iza fonema *j*, *č* i *ž* i/ili čakavski tip kondicionala.

Treću skupinu čine mjesta u čijim je govorima prisutna neka od čakavskih osobitosti koja nije uvrštena u prethodne dvije grupe idioma ili je poneka navedena značajka sporadična. Posljednjoj skupini, prema mišljenju Finke i Moguš, pripada i govor Srinjina koji je u fokusu ovoga rada (Moguš, 1977: 103–104).

Skaica II

- 2 nova štokavsko-čakavska granica
 A, B »čisti« čakavski tereni
 Ac, Bd čakavski tereni podvrgnuti djelomičnoj štokavizaciji
 Ca, Db tereni štokavskih naseljeničkih govora, gdje se osjeća čakavski supstrat (ili adstrat)
 C, D »čisti« štokavski tereni

Slika 1. Skaica novonastalih odnosa štokavskog i čakavskog narječja uslijed migracija (Brozović, 1988: 87).

Slika 2. Isječak karte čakavskog narječja (Moguš, 1977: 105).

3. METODOLOGIJA I CILJ RADA

Slušajući kolegije *Dijalektologija* te *Dijalektološka i jezičnopovijesna istraživanja* odlučila sam temu završnog rada posvetiti obradi govora svoga rodnog mjesta, Srinjina. Tijekom dosadašnjeg studiranja, moj interes za bogatstvo hrvatskoga jezika i njegovu raznolikost na jezičnom i povijesnom planu je, učeći o istome, poprilično ojačao. Zbog toga sam odlučila produbiti znanje o vlastitom govoru te o govoru svoga mjesta iz teorijske i lingvističke perspektive.

U okviru dvaju već spomenutih kolegija na fakultetu, sakupljeni su i obrađivani jezični materijali vezani uz srinjanski govor. Za potrebe završnog rada provedena su dodatna terenska istraživanja gdje su, uz pomoć više ispitanika, ispunjeni dijalektološki upitnici usmjereni na različite lingvističke razine. Uz upitnike, građa koja se navodi u ovome radu dio je slobodnog govora ispitanika koji je zabilježen diktafonom u obliku zvučnog zapisa, a potom transkribiran i akcentuiran. Terenski rad odvijao se u razdoblju od studenoga 2021. godine do rujna 2022. godine u više navrata. Svi ispitanici su pripadnici starije dobne skupine, a svoj su život većinom ili u cijelosti proveli u rodnim Srinjinama.

Cilj je ovoga rada ponuditi jezičnu analizu mjesnog govora Srinjina te njegov smještaj unutar određenog dijalekta, odnosno narječja. Dat će se pregled zabilježenih značajki idioma na fonološkoj, morfološkoj i leksičkoj razini. Usto, ukratko će se predstaviti Srinjine kao naselje te razvoj istoga u društveno-povijesnom kontekstu.

Najstariji tragovi pronađeni na poljičkom teritoriju datiraju još iz mlađeg kamenog doba, a svjedoče o ilirskom životu koji se odvijao kako u primorskim, tako i na kopnenim prostorima. Zabilježeni su tragovi grčke i rimske civilizacije. Vjeruje se kako je delmatsko pleme Pituntina za svoje središte uzelo upravo Srinjine, a od nekadašnje rimske tradicije tu je pronađen natpis posvećen božici Kibeli. Također, u mjestu postoji i ulica nazvana Dioklecijanov put jer prati trasu kojom je rimski car nekada išao u lov. Vjeruje se da je u mjestu na predjelu *pod bašćon* nekadašnji carev ribnjak gdje je često dolazio sa svojom kćeri. U velikoj seobi u 7. stoljeću, Hrvati dolaze na poljičke prostore te u prvom valu naseljavaju upravo Srinjine i Strožanac. U kasnijoj su povijesti Poljica bila pod upravom hrvatskih knezova, Bosne, Mletačke Republike te Turaka, ali uvijek zadržavši pravo na biranje vlastitoga kneza. Poljica su postojala kao autonomna republika sve do dolaska Napoleona na ove prostore 1807. godine. Apoziciju *republika* prvi je Poljicima pripisao talijanski putopisac Alberto Fortis 1774. godine, a etnik *Poljičanin* prvi se put spominje 1080. godine u Sumpetarskom kartularu (Kuvačić – Ižepa, 2002: 13–31). Poljička Republika ostaje zapisana u povijesti poznata po demokraciji i razrađenoj diplomaciji o čemu svjedoči i Poljički statut. Kao jedan od najvažnijih pronađenih spomenika iz razdoblja hrvatskog srednjovjekovlja, čuva se u arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu pod oznakom Ic65. Tekst je pisan bosančicom, to jest poljičicom, a datira iz 15. stoljeća ili čak i ranije po mišljenju pojedinih znanstvenika (Tomelić Ćurlin, 2012: 196). „Poljički statut, koji je bio kodifikacija poljičkog običajnog prava, svjedoči o želji Poljičana da se zaštite od kraljeve feudalne vlasti, te o grčevitom opiranju novijim oblicima društvenog života koje su im nametala povijesna zbivanja. Njega su Poljičani držali svetinjom na koju su se zaklinjali kao na temelj i znamen svoje samostalnosti” (Kuvačić – Ižepa, 2002: 34).

Naselje Srinjine zauzima površinu od oko deset kilometara kvadratnih čime se ubraja u najveće kotareve grada Splita. Dijeli se na više manjih dijelova nazvanih: „Drače, Mužinići, Bečići, 'Umac, Čvrčići” (Ivanišević, 1987: 6). Danas mjesto broji dodatne zaseoke, a to su Bilaje, Gaj, Mlijak i Pećina. Posljednjim popisom stanovnika iz 2021. godine utvrđeno je da Srinjine broje 1 208 stanovnika, odnosno 25 manje negoli na prošlom popisu 2011. godine.² Dakle, Srinjine bilježe blagi demografski pad unatoč brojnim doseljenicima. Razlog tomu je jača stopa

² Lelas, Miroslav. (2019). Reportaža iz Srinjina: najistočnije splitsko naselje sve više ljudi prepoznaje kao poželjno mjesto za život. *DalmacijaDanas*. Preuzeto s: <https://www.dalmacijadanas.hr/reportaza-iz-srinjina-najistocnije-splitsko-naselje-sve-vise-ljudi-prepoznaje-kao-pozeljno-mjesto-za-zivot/> (pristupljeno: 10. 8. 2022.).

mortaliteta shodno strukturi stanovništva gdje veliki dio zauzimaju pripadnici starije životne skupine.

Stanovnici se nazivaju Srinjanima odakle je izveden oblik posvojnog pridjeva srinjanski.

Na području Srinjina postoji više različitih objekata sakralnog tipa. Uz župnu crkvu Porođenja Blažene Djevice Marije, postoje još crkva svetog Roka, crkva Svih Svetih, crkva svetog Mihovila, dvije crkvice svetoga Nikole te kapelica blaženog Alojzija Stepinca (Selak, 1988: 129). Svi navedeni objekti svjedoče o dubokoj ukorijenjenosti katoličanstva na tim prostorima još od davnih vremena. Najstarija crkvice je ona svetoga Nikole smještena na starom Dioklecijanovom putu iznad potoka Vilara. Vjeruje se da je upravo ona najstarija građevina toga tipa na području Srednjih Poljica, a datira iz 15. ili 16. stoljeća. Nekadašnji srinjanski župnik, don Mate Selak, o crkvici svetoga Nikole u Vilaru zapisuje: „Stoljećima su pokraj nje prolazili poljički težaci i ostali putnici. Tu bi se zaustavili, preporučili bi se sv. Nikoli, zaštitniku putnika i nastavili put (...). Koliko li ova stara građevina, a sada ruševina, krije u sebi uzdaha, molitava i preporuka sv. Nikoli!? Što bi nam moglo sve kazati ovo staro, poljičkom rukom isklesano i ugrađeno kamenje, kada bi moglo progovoriti!? A ono nam, ipak, govori o vjeri i čestitosti naših pređa, koji nam u to kamenje uklesashe ljubav prema rodu i porodu” (Selak, 1988: 129).

Osim očuvanja katoličke tradicije u *niovu Srinjini*, mještanima je bilo važno i obrazovanje. O tome svjedoči činjenica o uspostavi organiziranog školstva već 1860. godine. Prvi učitelj bio je svećenik don Andrija Matešan, rođeni Srinjanin. Sve do 1950. godine nastava se održavala u privatnim kućama zbog nepostojanja škole kao građevine u mjestu.³ Godine 1940. krenula je izgradnja službene školske zgrade, ali je prekinuta uslijed Drugog svjetskog rata.⁴ Ista je škola nedavno renovirana te je i danas u funkciji.

O bogatom povijesnom nasljeđu Srinjina govori i zvonik župne crkve Porođenja Blažene Djevice Marije. Naime, zvono smješteno unutar zvonika datira iz 1725. godinu te na sebi nosi zanimljiv natpis na latinskome koji u prijevodu glasi: „Od zla vremena i svih đavolskih zasjeda, oslobodi nas Gospodine.”⁵ Važno je napomenuti da je spomenuto zvono još uvijek u funkciji.

³ Prvih je 50 godina nastava održavana u kućama Jerka Čudine i Petra Žure.

⁴ *Osnovna škola „Srinjine”*. Preuzeto s: <http://os-srinjine.skole.hr/skola/povijest> (pristupljeno: 24. 8. 2022.).

⁵ Lelas, Miroslav. (2019). Reportaža iz Srinjina: najistočnije splitsko naselje sve više ljudi prepoznaje kao poželjno mjesto za život. *DalmacijaDanas*. Preuzeto s: <https://www.dalmacijadanas.hr/reportaza-iz-srinjina-najistocnije-splitsko-naselje-sve-vise-ljudi-prepoznaje-kao-pozeljno-mjesto-za-zivot/> (pristupljeno: 10. 8. 2022.).

U posljednje vrijeme u Srinjinama su se organizirale udruge „Cvit Srinjina” i „Naše Srinjine” koje volonterski rade na očuvanju zajedničke kulturno-povijesne baštine. Također, važno je spomenuti udruhu „Tulipani” koja je u svom radu usmjerena na djecu, njihove potrebe, obrazovanje i zabavu.

5. FONOLOŠKA ANALIZA

5.1. Samoglasnički sustav govora Srinjina

5.1.1. Samoglasnički inventar

U samoglasničkom sustavu srinjanskog govora postoji pet samoglasnika: /a/, /e/, /i/, /o/ i /u/. Oni mogu biti u naglašenom ili nenaglašenom položaju te mogu biti kratki ili dugi. Osim navedenih fonema, u slogotvornoj se funkciji javlja i /r̥/ u naglašenoj i nenaglašenoj poziciji.

samoglasnik	naglašen		nenaglašen	
	dug	kratak	dug	kratak
<i>a</i>	<i>báva</i>	<i>gǎće</i>	<i>čikòláda</i>	<i>kàca</i>
<i>e</i>	<i>tapět</i>	<i>rěć</i>	<i>Stòbrěć</i>	<i>môre</i>
<i>i</i>	<i>crípáa</i>	<i>kacijōla</i>	<i>ìgralīšte</i>	<i>vàrijača</i>
<i>o</i>	<i>óvde</i>	<i>pòma</i>	<i>budúćnōst</i>	<i>poštèno</i>
<i>u</i>	<i>uspūt</i>	<i>pùc</i>	<i>Àjdūk</i>	<i>petrìsīmul</i>
<i>*r̥</i>	<i>cřv</i>	<i>třska</i>	/	<i>uzdřžávat</i>

Tablica 1. Inventar samoglasničkih jedinica zabilježenih u govoru Srinjina

5.1.2. Distribucija i realizacija samoglasnika

Distribucija samoglasnika u govoru Srinjina uglavnom se vodi načelom maksimalne slobode: „To znači da svaki vokal može stajati u početnom, središnjem i u dočetnom položaju; da svaki može biti i dug i kratak; da svaki može stajati u naglašenu i nenaglašenu (predakcenatskom, nakonakcenatskom) položaju; da može dolaziti ispred i iza svih suglasnika; da može doći, osim u osnovama, u prefiksima, u sufiksima, u proklitikama i u enklitikama.” (Lisac, 2003: 20)

Samoglasno **/r̥/* javlja se samostalno u naglašenom ili nenaglašenoj položaju. Također, može tvoriti dugi i kratki slog (Tablica 1.). Moguš (1977: 30) pri opisivanju čakavskog narječja

navodi različite realizacije fonema */r̥/ gdje ubraja /r/, /ar/, /or/ i /er/. U srinjanskom govoru, od navedenih ostvaraja, prisutan je kratki refleks /r/ kao i dugi (npr. *cr̥kva, k̥v̥; p̥řst, sv̥k̥va*). U pojedinim se primjerima javlja uz popratni samoglasnik /i/: *prostr̥it* (u značenju *prostrti*).

U govoru je zabilježen zijev ili hijat u primjerim kao što su *p̥ãũk, r̥ẽuma te jaũćẽ*. Unatoč tomu, zastupljene su i asimilacija samoglasnika (*z̥ãva, k̃ã, tr̃inẽs'*) te interpolacija suglasnika (*k̃ãjiš, f̃ijok*) kao promjene koje se javljaju s ciljem izbjegavanja pojave dvaju samoglasnika u slijedu.

Prijevoj jest naziv koji je izvorno podrazumijevao promjenu korijenskog samoglasnika, a kasnije i promjenu samoglasnika u morfemu koji nije nužno korijenski. Opisana alternacija datira još iz praindoeuropskog razdoblja (Damjanović, 2003: 67). U govoru Srinjina⁶ prijevoj je realiziran u promjeni skupine *ra > re* koja se nedosljedno se provodi: *ũkrest, r̃est, ali vr̃ãbc*. Osim toga, prisutan je u primjeru riječi *t̃ẽplo* (< *tõplo*) te u osnovi glagola *b̃ãdat* (< *bõst*) (Damjanović, 2003: 67).

Ispadanje sloga, odnosno samoglasnika, uočeno je u primjerima kakvi su *mõš* (u značenju *možeš*); *ũdrit* (*udariti*); *õklen* (*odakle*); *dṽães(t)* (*dvãdeset*), *mõga, tvõga, svõga* (*mojega, tvojega, svojega*); *mõmu, tvõmu, svõmu* (*mojemu, tvojemu, svojemu*). U primjerima *mõga, tvõga, svõga* te *mõmu, tvõmu, svõmu* prvi slog nerijetko je dugouzlazno naglašen. Afereza, odnosno ispadanje samoglasnika na početku riječi, nije zastupljena pojava (jedini uočeni primjer je *l̃ẽtrika* u značenju *elektrika*). Međutim, u pojedinim riječima dolazi do zamjene početnog samoglasnika drugim – na primjer, promjena /o/ u /a/ u prilogu *ãndã* (*õndã*). Također, fonem /o/ ponekad prelazi u /u/, npr. *ũn, s̃ẽstrũn, nãšũn*.

S druge strane, ispadanje dočetnog samoglasnika (apokopa) često se provodi. Apokopiranje je izraženo u svim infinitivnim riječima, a očituje se u ispadanju fonema /i/ unutar infinitivnog nastavka /-ti/, odnosno /-ći/: *r̃ẽć, žũkat, najãvit, pl̃ẽst, izãć, s̃ẽst*. Dočetni fonem /i/ gubi se i u oblicima glagolskog priloga sadašnjeg: *sid̃ẽć*.

Pri jezičnom analiziranju govora Srinjina nisu zabilježeni zatvoreni samoglasnici kao ni diftongacija.

⁶ Ivanišević (1987: 65) u poglavlju o jeziku Poljica navodi: „Na mjesto glasa *a* govori se u sr. i doñ. u nikin ričin *e*, na pr. *resti, ukresti, (...)*”

5.1.3. Podrijetlo samoglasnika

Neutralizacijom nekadašnjih poluglasova nastao je *šwa* /ɔ/ koji u drugoj fazi vokalne transformacije ima dvostruki ostvaraj. U slabom se položaju /ɔ/ reducirao, a u jakome se položaju vokalizirao. *Šwa* redovito u govoru Srinjina daje /a/: *dân, dânas, ôtac, mâst, kâd, dâska, lâkat, lôvac, kâd, sâd, sâv* ili se reducira (na kraju riječi: *dân, dânas, ôtac, lâž, ...*). Ponekad dolazi do vokalizacije poluglasa premda se nalazi u slabom položaju, a takva se promjena naziva jakim vokalnošću. Jaka vokalnost ili čakavska nepreventivna vokalizacija alijetetna je pojava karakteristična za čakavsko narječje. Tijekom analiziranja srinjanskog govora, navedena je pojava uočena jedino u genitivu jednine imenice *pàs* koji glasi *pâsa*.

Ishodišna skupina /vɔ/ uglavnom je vokalizirana u fonem /u/: *Ûskŕs, ùzet/ùzēst/uzēst* (< *vɔzēti), *ùzmen* (< vɔzɔmen), *ùžgat* (< *vɔžgati), *ùvik* (< vɔvĕkɔ).

Odras prednjeg nazala */ɛ/ redovito je /e/ u skladu sa štokavsko-kajkavsko-čakavskim alteritetom: *grêda, mêso, ìme, pâmēt, pēt, dēset, dēvet*. U govorima koji pripadaju čakavskom narječju, česta je promjena */ɛ/ u /a/ u skupu iza glasova /j/, /č/ ili /ž/. Takva situacija nije uočena tijekom analiziranja dijalektoloških upitnika i oglada govora Srinjina (*jèzik, jètra, pòčēt, žédan, žètva*), osim u standardiziranim primjerima kao što je *žálac*.

Stražnji nazal */q/ se realizira kao /u/: *grûb, gòlûb, múdrôst, mûž, pût, sùd, zûb, sùbota*. Praslavensko slogotvorno */j/ također daje /u/: *vûk, sùnce, dùg, pûk, búva, sùza, jàbuka*.

5.1.4. Refleks jata

U srinjanskom govoru refleks jata većinski je ikavski: *kòlĭvka, iznĭt, lĭpo, òstarit, umrĭt, dvĭsta, dòli, òbid, blĭd, cídit, crĭvo, dĭtelina, jĭst, mĭra, sĭme, sĭkira, smĭj, bìčva, lĭto*. U govoru Srinjina uočeni su i stalni ekavizmi: *cèsta, óvde, kòrĕn, òbe, starĕšina*. Osim toga, zabilježene su riječi s (i)jekavskim refleksom jata: *vijénac, žèležo, pijésak, sijéno, bijéda*.

U pojedinim riječima, ostvaraj jata može biti dvostruk: *kòrijen/kòrĕn; gnijézdo/gnĭzdo; djèvica/dĭvica; lijék/lĭk; sĕst/sĭst; zjènica/zĕnica, vjèverica/vĭverica*. Zanimljiva je situacija s riječju *òrĕx* koja ostvaruje različite reflekse jata. U imenici *òrij* jat daje /i/ dok se u oblicima izvedenica *oràxháća* te *òraxovica* ili *òraxovac* ostvaruje kao /a/. Rjeđe su u upotrebi oblici *òrijovica* i *òrijovac*.

5.2. Suglasnički sustav govora Srinjina

5.2.1. Suglasnički inventar

Suglasnički sustav srinjanskog govora sastoji se od 23 suglasnika od čega je 15 šumnika i 8 sonanata. Tijekom analiziranja audiozapisa utvrđeno je kako su fonemi /č/ i /ć/ izjednačeni u srednjem glasu /č̣/. Isto tako, fonemi /ž/ i /ẓ̌/ u većem su dijelu izjednačeni te se realiziraju u obliku srednjeg glasa /ẓ̌/.

šumnici			
<i>p</i>	<i>b</i>	<i>f</i>	
<i>t</i>	<i>d</i>		
<i>c</i>		<i>s</i>	<i>z</i>
<i>č̣</i>	<i>ẓ̌</i>		
		<i>š</i>	<i>ž</i>
<i>k</i>	<i>g</i>	<i>x</i>	

sonanti			
<i>v</i>			<i>m</i>
	<i>r</i>	<i>l</i>	<i>n</i>
<i>j</i>		<i>l̥</i>	<i>ń</i>

Tablica 2. Inventar suglasničkih jedinica zabilježenih u govoru Srinjina

5.2.2. Distribucija i realizacija suglasnika

Lisac (2003: 52) navodi kako je važna značajka novoštokavskog ikavskog dijalekta fonem /ẓ̌/ koji se ostvaruje kao refleks praslavenskoga */d'/ dok je u govoru Srinjina zabilježen srednji glas /ẓ̌/: *gõsposẓ̌a*, *č̣ãẓ̌a*, *ẓ̌ëẓ̌*. Ista je situacija i s realizacijom praslavenskoga */d̥j/: *rõẓ̌ak*, *l̥éẓ̌a*, *sũẓ̌ë*, *svãẓ̌a*. U nastavku tvrdi kako je česta realizacija */d'/ fonem /j/ čime se iskazuje bliskost

štokavaca i čakavaca na određenom području: *mejāš*, *měja*. U govoru Srinjina zabilježene su dvostruke realizacije navedenog fonema u riječima kao što su *mlàžī/mlàjī*, *slàžī/slàjī*, *tùžī/tùjī*. Nadalje, praslavenski */t/ ostvaruje se u obliku fonema /č/: *nôč*, *svíča*, *kùča*, *něčāk*.

Odras skupina *st', *sk', *zd', *zg' dijelom je štakavski, a dijelom šćakavski. Štakavski refleksi imaju riječi: *dvòrīšte*, *bášta*, *ògnjīšte*, *púštat*, *mòždāni*. Šćakavski su primjeri: *ščáp*, *klíšća*, *gùšćerica*, *křšćen*, *zvížžat*. Izniman je primjer riječi *gvòžžje* u kojoj je refleks skupine *zd' šćakavski dok je u izvedenici *gòzdeno* navedena skupina dala /zd/.

Praslavenski skup *čr daje /cr/ u riječima: *cřvèno*, *cřv*, *cřivo*.

Fonem /x/ uglavnom se reducira u inicijalnoj poziciji: *armònika*, *àjde*, *ajdūk*, *tīt*,⁷ *lād*, *ladòvina*, *òbotnica*, *ījada*. Pojavnost fonema /x/ većinom je nestabilna i u drugim položajima. Na kraju riječi /x/ se reducira ili prelazi u druge foneme (/j/, /v/): *òdmā*, *smīj*, *grīj*, *grà(j)*, *òrij*, *krùv*, *sùv*. Slična je situacija i u središnjem položaju: *búva*, *úvo*, *kùvat*, *mijūr*, *mávat*. Zabilježen je i prijelaz fonema /x/ u /k/ u riječi *špàker*.

Fonem /f/ također ima nedosljednu realizaciju. Čuva se u riječima (*fěšta*, *fāmīlija*, *fatùreta*, *fīrma*, *šofěr*, *fībra*), a negdje pak prelazi u /v/ (*trèvit*, *Vráne*, *šùvit*, *vřcat*). Ipak, najčešći su primjeri s dvostrukom realizacijom gdje je i /f/ i /v/ ravnomjerno u upotrebi: *fažòl/važòl*, *fràtar/vràtar*, *Fàbjan/Vàbjan*. Zabilježena je i promjena /f/ u /h/ u riječi *plaxòn*. Fonem /f/ javlja se kao refleks skupine /hv-/ u riječima: *fála*, *fálit*. Česti su i oblici sa /v/: *vála*, *válit*.

Fonem /v/ u većini primjera ostaje sačuvan kada se nađe u suglasničkom skupu: *svèkřva*, *svèkar*, *mřtvac*. Uočena je i česta redukcija fonema /v/ (*sřbī*, *sřbež*, *ovàki*, *tàki*, *kòčka*) te promjena /v/ u /b/ u rijetkim primjerima (*bretèno*, *dībji*⁸). U primjeru *zřvka* došlo je do zamjene /p/ fonemom /v/.

Fonem /ž/ ostvaruje se kao /žj/ u riječima *žámija*, *žènper*, *žòn*. U pojedinim primjerima uočen je prijelaz fonema /žj/ u /ž/: *žèp*, *svidožba*.

U srinjanskom govoru uočena je česta depalatalizacija fonema /j/ što je vidljivo u sljedećim primjerima: *žūj*, *nèdija*, *úje*, *kòšuja*, *kjūč*, *ùgjen*, *júbav*, *zèje*, *pòje*, *gròbje*, *kàduja*, *izgubjen*, *snòpje*, *vàjalo*. U nekim se pak riječima palatal /j/ čuva: *ùčitej* (ali *učitejica*), *gràbje*, *evànžèje*, *prījatej*, *obítej*, *zàgrlāj*. Zabilježena su samo dva primjera navedenog fonema koji se

⁷ Fonem /x/ reducira se i u izvedenicama glagola *tīt*: *òču*, *òčeš*, *òče*; *tīde*.

⁸ Češće *divji*.

depalatalizacijom realizira kao /l/: *grìle*⁹ te *šlìva*. Fonem /ń/ uglavnom se ne podvrgava depalataliziranju:¹⁰ *kòń, ñìva, ñùška, knìga*.

Lisac (2003: 21) navodi da je distribucija suglasnika u hrvatskom jeziku uglavnom nezavisna o pojedinim susjednim vokalima. Ipak, postoje određena ograničenja kao što je pravilo da u prefiksima i nastavcima ne mogu doći afrikati.

Do pojave slabljenja šumnika dolazi zbog tendencije pojednostavljivanja suglasničkih skupova, odnosno teorije lakšeg izgovora, a najčešće se očituje u slabljenju napetosti prvog suglasnika u skupu. Slabljenje se ostvaruje u četiri kategorije s obzirom na razinu napetosti (na istom stupnju unutar kategorije šumnika; za jedan, dva ili tri stupnja, zamjenom afrikata i okluziva sonantima) ili u obliku redukcije suglasnika (Tomelić, 2000: 81). U govoru Srinjina uočena je redukcija suglasnika u sljedećim primjerima: *bogàstvo*,¹¹ *bòme, prėsjednica, prèstava, klùko, tòlitar*. Sličan je primjer disimilacije suglasnika. To je promjena kojom se udaljavaju artikulacijski bliski suglasnici na način da se zamijene sličnima (*gúvno* < *gúmno*) ili se reduciraju (*blàgosòv* < *blàgoslòv*). Asimilacija suglasnika suprotan je proces od disimilacije, odnosno njezina je svrha približavanje artikulacijski različitih suglasnika. Uočena je u primjerima: *š njĩn* i *ćjćak*.

Ispadanje suglasnika unutar netipičnih suglasničkih skupova na početku sloga odvija se unutar takozvanih općejezičnih mijena te se ubraja u alteritetne pojave prisutne u sva tri narječja. Takve promjene uočene su u srinjanskom govoru u sljedećim riječima: *dì, kò, ćer, ćela, sòvat, šènica, tìca*.

Lisac (2003: 21) tvrdi kako u većini riječi slavenskog podrijetla na kraju ne može stajati više od jednog suglasnika. Unatoč tome, redukcija suglasnika u skupu u dočetnom položaju javlja se rijetko u analiziranom mjesnom govoru, a većinom u slobodnoj komunikaciji (npr. *šes'*). U ostalim primjerima, dočetni suglasnički skup je zadržan: *bòlèst, mást, gòst, mlàdòst, stàròst, gròzd, mòst*.

O pojavi prelaska dočetnog /m/ u /n/ među prvima su govorili Ivan Mažuranić i Mate Hraste. Zaključeno je kako je navedena promjena zabilježena već u 15. stoljeću, a do kraja 18. stoljeća zahvaća sve primorske krajeve (Tomelić 2000: 99). Dok jedni traže razloge prelaska /m/ u /n/ u dočetnom položaju u teoriji o pojednostavljenom izgovoru, Moguš (1977: 80–81) to propitkuje. On pobliže definira opisanu promjenu navodeći kako se ista provodi u riječima

⁹ U upotrebi je i oblik *grìle*.

¹⁰ Izuzetno u primjerima *dĩmjak, kùžĩna, jãnci* i *gnòj*.

¹¹ Može biti i *bògastvo*.

kojima ne utječe na značenje te na razini gramatičkih morfema. Brozović (1988: 84) takvu promjenu naziva adrijatizmom. U govoru Srinjina adrijatizam je izrazito čest te se dosljedno provodi: *grízen, rùkān, kùvān, sèdan, jèsān, príćan, mànistrōn, brâjon, nògān, znān, òsan, mojūn*. Osim na kraju riječi, do promjene /m/ u /n/ u pojedinim primjerima uočenima u srinjanskom govoru dolazi unutar početnoga sloga: *pūnpa, sūnpor*. U primjeru *Mikola* ili *Mikula* dolazi do suprotnog procesa gdje fonem /n/ prelazi u /m/.

Dočetno */l/ u analiziranom govoru može imati dvije različite realizacije, odnosno može biti zadržano bez izmjene ili vokalizacijom prijeći u /a/. Dočetno */l/ se u većini imeničkih riječi čuva što je uočljivo u sljedećim primjerima: *vól, stól, sól, pèpèl, vèsèl, dèbèl, ánžèl, fažòl*. Iako Menac-Mihalić (2008: 35) tvrdi kako se u imenica i pridjeva koji završavaju na neki drugi vokal umjesto /a/ dočetno */l/ najčešće čuva, u govoru Srinjina zabilježeni su i primjeri s vokalom /a/: *tòpal, vřtal*. S druge strane, u imeničkim riječima kao što su *pòsā, pākā, kòtā*, dolazi do vokalizacije dočetnog fonema */l/ u /a/. Tim postupkom u navedenim riječima nastaje skup /aa/ koji sažimanjem prelazi u /ā/. Moguć je nastanak skupina /ea/, /ia/, /oa/, /ua/ gdje se često među vokale interpolira fonem /j/: *plèja, ùzeja, bìja, mòlija, bòja, ćùja*. Vokalizacija */l/ u /a/ događa se i u primjeru *đija*, s tim da je zastupljen i oblik *díl*. Fonem */l/ javlja se u unutarnjem slogu u riječi *pālcí* dok se u primjeru *kòci* reducira.¹²

Rotacizam je nedosljedno proveden u srinjanskom govoru. Uočene su različite realizacije, npr. *mògu – mōžen – mōren*.

U govoru Srinjina ne ostvaruje se epentetsko /d/: *zrāk, zřilo*.

Protetsko /j/ dolazi u inicijalnoj poziciji u riječima koje inače počinju vokalom. Proučavajući jezične materijale analiziranog govora, utvrđena su samo dva takva primjera: *jřst*¹³ i *jřn*.

¹² Redukcija */l/ svrstava se u čakavske alijetete (Tomelić, 2000: 93).

¹³ Proteza se prenosi i na izvedenice navedenog glagolskog lika: *pòjist; jřden, jřdeš, ...*

5.3. Naglasni sustav govora Srinjina

Srinjanski naglasni sustav sastoji se od pet naglasaka. To su kratkouzlazni (à), kratkosilazni (ä), dugouzlazni (á), dugosilazni (â) te akut (ã). Peteronaglasni sustav Finka (1971: 32) objašnjava na sljedeći način: „Sačuvan je klasičan čakavski akcenatski inventar (˘ ˘), ali su se razvili i uzlazni akcenti novoštokavskoga tipa (ú ù), pod utjecajem i po uzoru na novoštokavske govore.” Usto, česte su zanaglasne duljine (ā).

Kapović razlikuje nekoliko skupina naglasnih sustava štokavskih dijalekata. Za peteronaglasni navodi kako je rasprostranjen u velikom broju govora slavonskog dijalekta u Posavini i u staroštokavskom istočnobosanskom dijalektu, gdje Srinjine svakako ne spadaju. Područje Poljica autor svrstava u skupinu čakavskih govora koji su „jako poštokavljeni” što zaključuje uočivši novoštokavske retrakcije naglasaka tipa *nòga – gláva* (Kapović, 2015: 55–58).

Kratki silazni naglasak prisutan je na sljedećim pozicijama:

- u jednosložnim riječima: *rěć, dī, kò, kàd, štà, gùšt, sàd, jòš, svè, pòt, pùc, pŕst, bòst, pàs, dūg, žèp.*
- na početnom slogu dvosložnih i višesložnih riječi: *slàma, mèni, pùno, mätër, nèpokrètna, mòć, ùbrat, pràvit, èvo, vrànjičko, ćàća, drùgā, dòli, dūgo, žùka, Plòće, nìkad, plèst, smòkva, tùrań, vŕlo.*
- na središnjem slogu višesložnih riječi: *priskòćija.*
- na dočetnom slogu višesložnih riječi: *detŕžènt.*

Dugi silazni naglasak javlja se:

- u jednosložnim riječima: *mí, já, tâ, tò, znà, stò, dān, lāž, sāv, pèt, grúb, lút, mùž, zúb, vùk, kón.*
- na početnom slogu dvosložnih i višesložnih riječi: *môre, bìlo, nêma, Ína, jùdi, pùnpa, àrija, bānda, bāva, fŕômba, škûre, târmina, pîrlija, sîrnica, šálša, špîna, cŕkva, zāva, ûn, àndā.*

Kratki uzlazni naglasak može se čuti:

- na početnom slogu dvosložnih i višesložnih riječi: *nòga, žèna, vòda, izvòr, nègo, sàda, stvòrit, òni, òdili, tàraca, život, ùzet, mòlit, cimprūs, dānas, kàko, màštìlo, ìma, rùkān, čèga, ìgralīšte, Stòbrěć, lùćica, tàko, sòlĩnski, nèstat, pòćelo, jèdna, livada.*

- na središnjem slogu višesložnih riječi: *poštèno, kupòvat, mežuvrèmenu, partizān, naućit, oplòvit, rašèto, suvènir, poklònit, režìpet, šepùrika, takùjìn, žalùzine, afànat, babàrìn, batipān, ćikòlāda, grakàtèža, intimela, kacijòla, kadìnela, pešùrata, petrìsīmùl.*

Dugi uzlazni naglasak može se javiti:

- na početnom slogu dvosložnih i višesložnih riječi: *grizen, rádit, bíla, rijékā, óvde, šírit, síta, tvórnica, vámo, tríbat, nísmo, kúpit, núnde, počétak, blízu, stúće, slúžit, crípħa, križat, kúnac, línćina, plákoħa, plíva, špíglo, záperak, vrábac.*
- na središnjem slogu višesložnih riječi: *rašéta, budúćnōst, bazéni, pribácit, Omíšu, magistrála, sturíći, plaxóni, najávit, natézat, ćikopélnica, obadávat.*

Novoštokavski jezični sustav većinom je izgubio stari naglasak akut, no ipak se njeguje u pojedinim dijalektima. Kapović (2015: 47) akut¹⁴ opisuje sljedećim riječima: „Neoakut se tradicionalno opisuje kao uzlazan naglasak (različit od nštok. ´), no on je u mnogim govorima zapravo ravan ili blago silazan ton (za razliku od ´ koji brže pada). Za razliku od nštok. ´, slog je iza njega nizak.”

Primjeri akuta pronađeni u analiziranom mjesnom govoru su sljedeći:

- u jednosložnim riječima: *jűj, žűj, (s) kñn, smrić, žűk, pűt, sműj, ić.*
- na središnjem slogu višesložnih riječi: *izmlătış, uzēla, priprēmū.*
- na dočetnom slogu dvosložnih ili višesložnih riječi: *usűt, uspűt, Trogűr, balűn, bunār, iznűt, koláč, tvojűn, vodě, baluñěr, bidűn, bokāl, motōr, kantunāl, klabűk, koműn, koműn, kostríč, krožűn, kušűn, lazañűr, lancűn, maškűn, pašamān, perűn, ovāl, sarűn, strijáč, sturíč, šudār, tapět, važōl, umrűt.*

Prokliza, odnosno prenošenje naglaska s toničke riječi na prednaglasnicu, pojavljuje se u govoru Srinjina: *ò' dvā, ù Vrañic, ù tī, nà mīne, nà ištā.* Ipak, ne provodi se dosljedno: *u nās.*

„Hrvatski je jezik iz praslavenskoga naslijedio i nenaglašene duljine, bile one nakon akcenta ili u slogu neposredno ispred naglašenoga. U novoštokavskim govorima, naravno,

¹⁴ Novi akut se katkad skraćeno naziva i samo akut (Kapović, 2015: 76).

predakcenatskih duljina nema” (Lisac, 2003: 24). U proučavanom mjesnom govoru uočeno je čuvanje zanaglasnih duljina, a neki od takvih primjera su: *priprēmū, budúćnōst, sōlīnske, žùkūn, ìmā, Stòbrēć, òdmā, počétkū, skrèćē, gòdinā, mìsēc, rànijē, Gālēba*.

6. MORFOLOŠKA ANALIZA

6.1. Imenice

U srinjanskom govoru imenice se sklanjaju većinom prema zakonitostima novoštokavske deklinacije. Iznimke su imenice *mätēr* i *ćēr* koje imaju isti oblik u nominativu i akuzativu jednine. U instrumentalu jednine imenica *ćēr* ima oblik *ćērōn* prema deklinaciji imenice *mätēr* (I jd. *mäterōn*). Zanimljiv je i oblik imenice *cèsta* koji u instrumentalu jednine glasi *cèstūn*, kao i *sèstra* > *sèstrūn*.

Imenice muškog roda u instrumentalu jednine većinski poprimaju nastavak *-en*¹⁵ bez obzira na (ne)palatalnost osnove u primjerima: *nóžen*, *kjúćen*, *mšēn*, *kóncēn*, *múžen*, *jéžēn*.

U lokativu jednine imenica ženskog roda sibilizacija se ne provodi dosljedno pa su tako istovremeno u upotrebi oblici kao *bánki*, *vójski*, *kń̀gi*; te *Áfrici*, *kń̀zi*, *słici*.

U dativu, lokativu i instrumentalu množine nastavci su uglavnom sinkretizirani te glase *-ima* ili *-ama*: (o) *žènama*, (s) *pàtkama*, (sa) *sìnovima*, (po) *sèlima*, (s) *kòhima*. U pojedinim primjerima javlja se nastavak *-in* (nastao iz nastavka *-im* promjenom dočetnog /m/ u /n/) koji Lukežić (2015: 85) definira kao noviji nastavak preuzet iz dativa množine mekih osnova pridjevsko-zamjeničke deklinacije: (u) *grădovīn*, (po) *bŕđīn*. U paradigmi imenica e-vrste ponekad se javlja starojezični nastavak *-an* (od *-am*): (na) *ìglān*, (u) *rùkān*.

Lukežić (2015: 84) dijeli nastavke genitiva množine na one koji pripadaju paradigmi a-vrste, odnosno e-vrste. U paradigmi a-vrste uvršteni su nastavci: *-ā* kao izvorna štokavska morfološka inovacija (*grădōvā*, *sìnovā*, *sélā*) te stariji nastavci *-i* (*júdi*) i *-iju* (*gòstiju*). Imenice e-vrste imaju nastavke: *-ā* (*žénā*, *búvā*, *kósā*), *-i* (*vlásī*) te *-u* za koji nije pronađena potvrda u proučavanom mjesnom govoru.

Posebno se izdvaja genitiv jednine imenice *tlò* koji glavi *tlèva*. Navedeni je oblik frekventniji u upotrebi od nominativnoga koji često biva zamijenjen imenicom *pòd*.

Pluralia tantum je naziv za imenice koje se javljaju samo u množinskom obliku, a primjeri takvih su sljedeći: *mùdānte*, *grăbje*, *nòžīce*, *očāle*, *škāle*, *vrāta*.

¹⁵ Lukežić (2015: 154) smatra da je ovaj nastavak svojstven južnočakavskim govorima.

Kod imenica je prisutna kratka i duga množina, s tim da je duži oblik zastupljen u većoj mjeri: *vükovi, bŕkovi, kràļevi, gràdovi, šàvovi, sìnovi, kjúčevi*. Kratka je množina ostvarena u sljedećim primjerima: *kjúči, nózi, mīši*.

6.2. Zamjenice

U govoru Srinjina u upotrebi su osobne zamjenice: *já, tí, ón, òna, òno, mí, ví, óni, óne, ónā*. Osobna zamjenica 3. lica jednine muškog roda može imati oblik *ún*. Finka (1971: 50) tu pojavu uvrštava među učestale čakavske oblike, no u srinjanskom govoru početni /o/ se ne zamjenjuje fonemom /u/ u zamjeničkim likovima ženskog i srednjeg roda. U dativu su zastupljeni naglašeni i nenaglašeni oblici: *mèni/mi, tèbi/ti, ñèmu/mu, ñój/joj, jon,¹⁶ nàma/nan, vàma/vàmi/van, ñìma/in*.

Od posvojnih zamjenica koriste se: *môj, tvôj, ñègov, nézin, nàš, vàš, ñì(x)ov*. Zabilježene su povratne zamjenice *sèbe/se, sèbi* i *sòbōn*. Oblici povratno-posvojne zamjenice su: *svôj, svòga/svòjega/svojèga, svómu/svòjemu, svòjin/svojìn*. Pokazne zamjenice prisutne u govoru Srinjina su: *òvāj/òvī, òvā, òvō, táj/òtī/tí, tá/òtā, tó, ònāj/ònī, ònā, ònō, ònogā/onòga, ònomū/onòmu, ...* U govoru ispitanika uočene su upitno-odnosne zamjenice: *kò, štā, čèga, kòga, čijī/čèsōv(ī), kàk(v)i, onākī, tàkī/tàkāv*. Zabilježeni su oblici neodređenih zamjenica: *nèko, nèšto, nīšta, svàšta, štàgod/štògod/štòkod*.

6.3. Pridjevi

U analiziranom govoru uglavnom su izjednačeni određeni i neodređeni oblik pridjeva što je istaknuto u genitivu jednine tipa *mlâda* i *mlâdoga* (Lisac, 20003: 26). U upotrebi je većinom određeni tip pridjeva: *mlâdī, nòvī, tùjī, bìlī*. Pridjevski se oblici dekliniraju prema paradigmi sklonidbe koja je u upotrebi od starojezičnog razdoblja (Lukežić, 2015: 243).

Stupnjevanje pridjeva odvija se prema utvrđenoj paradigmi. Komparativ se tvori nastavcima -*ji* (*ĵučī, mlājī, dràžī*), -*iji* (*spòrijī, lagànijī, srìtnijī*) te -*ši* (*lìpšī, mèkšī, làkšī*). Iznimka je

¹⁶ „U trećen i šeston padežu ženski' zaminica i pridiva u sr. i doń. Poļicin ponajviše ima na kraju -on, na pr. *jon* (gor. *joj*), *nikon* (gor. *nikoj*), *staron* (gor. *staroj*) itd.; u doń. se od ženske čeljadi čuju i *jun, nikun* itd.” (Ivanišević, 1987: 67). Navedeni se oblici čuju i u govoru Srinjina, ali u instrumentalu.

komparativni oblik *vīšļī*,¹⁷ odnosno superlativ *nājvīšļī*, u kojem dolazi do kombinacije više promjena. Pred nastavkom *-ji* javlja se epentetsko /l/ čime nastaje palatal /ļ/. Shodno tome, provodi se jednačenje po mjestu tvorbe pa se dočetni fonem osnove /s/ palatalizira čime nastaje /š/. Osim navedenih primjera, u govoru su uočeni supletivni komparativi i superlativi tipa *dõbar – bõjī – nājbõjī*.

Zanimljivi su oblici *starovīnskī* (u značenju *starīnskī*) te *crkõvnī* kao arhaični primjeri često zastupljeni u mjesnom govoru Srinjina.

6.4. Brojevi

U srinjanskom govoru glavni brojevi glase: *jedān, dvā, trī, čētri, pēt, šēst, sēdan, õsan, dēvet, dēset, jedānēs(t), dvānēs(t), trīnēs(t), čētriņēs(t), pētnēs(t), šēsniēs(t), sedāmnēs(t), osāmnēs(t)*.¹⁸ Brojevi 20, 30, 40 izgovaraju se *dvādesēt, trīdeset, pedēsēt*. U slobodnom govoru mogu se čuti skraćene forme kao *dvāes(t), trīes(t), pēdēs*. Iako je broj 100 zadržan kao *stõ* u većini izvedenih likova (*pēsto, šēsto, sēdansto*), u riječima *dvīsta* i *trīsta* ima drukčiji ostvaraj. Brojka 1000 može se izgovoriti kao *tīsuća* ili *ījada*.

Relikti dvojine zadržani su u sintagmatskim skupovima koje tvore brojevi *dvā, trī* i *čētri* uz imenice: *dvā kjūća, trī stõla, čētri brāta, trī sīna, dvā grāda, čētri sēla*. „Nestankom dvojine kao gramatičke kategorije u hrvatskome nije posve potrto značenje brojeva 2, 3 i 4 u semantičkom sadržaju koji su nosile odgovarajuće brojevne imenice, no njihova je prvotna dvojinjska sklonidba narušena” (Lukežić, 2015: 253).

Zbirni brojevi u opisanom mjesnom govoru glase: *dvõje, pētero, šēstero, õsmero, dēsetero*. Također, u upotrebi su i oblici kao *dvõjica, trõjica* koji brojevno označavaju skupine sastavljene od pripadnika muškoga roda. Složenice nastale od riječi *õba* te broja *dvā* javljaju se u sljedećim oblicima: *õbadvā/õba dvā, õbedvī/õbadvī/õbe dvī*. Navedeni primjer stalni je pleonazam koji je gotovo poprimio funkciju uobičajene sintagme.

Razlomački oblik dvije trećine izgovara se kao *dvā dīla*. Iz toga slijedi paradigma prema kojoj su tri četvrtine izražene kao *trī dīla*, četiri petine kao *čētri dīla* i tako dalje.

¹⁷ Lukežić (2015: 249) navedeni lik svrstava u područje zapadne štokavštine.

¹⁸ Uočeni su i oblici *sedāmlēst, osāmlēst* koje i Ivanišević (1987: 66) navodi u svojoj monografiji.

6.5. Glagoli

Damjanović (2003: 118–119) kao osnovne gramatičke kategorije glagola nabraja vrijeme (prošlo, sadašnje, buduće), lice (1., 2. i 3.), broj (jednina, množina), način (indikativ, imperativ, kondicional, optativ), vid (svršeni, nesvršeni), stanje (aktiv, pasiv) te određenost, odnosno neodređenost.¹⁹ Sve navedene kategorije zastupljene su u glagolskom inventaru analiziranog govora.

„Infinitiv je neodređen glagolski oblik koji kazuje samo pojam radnje. Stoga se uzima kao osnovni glagolski oblik i navodi se kada se općenito govori o nekom glagolu” (Barić et al., 1997: 235). Infinitiv je u govoru Srinjina redovito apokopiran, odnosno gubi se dočetni fonem /i/ u infinitivnom nastavku *-ti* ili *-ći*: *šétat, umrīt, tŕkat, sazrijat, mlátit, špijat, popět, ič, pòmoć*. Distinkcija između infinitiva i supina nije sačuvana u obličnom niti značenjskom smislu: *ìdēn izãč – mòrān izãč*.

Glagoli II. vrste uglavnom imaju *-ni* umjesto *-nu* u osnovi: *màknit, đignit, mètnit, gùrnit*.

Prezent je jednostavni glagolski oblik kojim se iskazuje sadašnje vrijeme. Imaju ga svi govori kako u standardnom jeziku, tako i u mjesnom govoru Srinjina. Tvori se različitim nastavcima koje Lukežić (2015: 318) prikazuje tablicom (Tablica 3.).

broj	lice	1. (-e-)	2. (-je-)	3. (-a)	4. (-i)
jd.	1.	<i>-en</i>	<i>-jen</i>	<i>-an</i>	<i>-in</i>
	2.	<i>-eš</i>	<i>-ješ</i>	<i>-aš</i>	<i>-iš</i>
	3.	<i>-e</i>	<i>-je</i>	<i>-a</i>	<i>-i</i>
mn.	1.	<i>-emo</i>	<i>-jemo</i>	<i>-amo</i>	<i>-imo</i>
	2.	<i>-ete</i>	<i>-jete</i>	<i>-ate</i>	<i>-ite</i>
	3.	<i>-u, (-edu)</i>	<i>-ju, (-jedu)</i>	<i>-aju, (-aje), -adu</i>	<i>-e, -u, (-idu)</i>

Tablica 3. Prezentske paradigme u štokavskom narječju u 20. st. (Lukežić, 2015: 318).

¹⁹ Damjanović (2003: 291–292) navedenu kategoriju objašnjava kao opreku između usmjerenosti i neusmjerenosti, odnosno jednokratnosti i mnogokratnosti.

Primjer prve konjugacijske vrste: glagol *màzat*:

	jd.	mn.
1.	<i>màžēn</i>	<i>màžēmo</i>
2.	<i>màžēš</i>	<i>màžēte</i>
3.	<i>màžē</i>	<i>màžū</i>

Primjer druge konjugacijske vrste: glagol *làjat*:

	jd.	mn.
1.	<i>làjēn</i>	<i>làjemo</i>
2.	<i>làjēš</i>	<i>làjete</i>
3.	<i>làjē</i>	<i>làjū</i>

Primjer treće konjugacijske vrste: glagol *mórat*:

	jd.	mn.
1.	<i>môrān</i>	<i>môramo</i>
2.	<i>môrāš</i>	<i>môrate</i>
3.	<i>môrā</i>	<i>môrajū</i>

Primjer četvrte konjugacijske vrste: glagol *bìžat*:

	jd.	mn.
1.	<i>bìžīn</i>	<i>bìžimo</i>
2.	<i>bìžīš</i>	<i>bìžite</i>
3.	<i>bìžī</i>	<i>bìžū</i>

U prezentu 3. lica množine posebno je čest nastavak *-u*: *rádū, nòsū, žívū*. Nisu pronađeni primjeri koji uključuju nastavke *-edu, -jedu, -aje* i *-idu*. Iz toga su razloga u tablici označeni zagradama. Oblik glagola *živit* nerijetko u 1. licu jednine glasi *žíven*, a u 3. licu jednine *žíve* što je u skladu s drugom paradigmom sprezanja glagola. Ostatak konjugacije slijedi četvrtu sprezičnu vrstu. Glagol *mòć* u 1. licu jednine ima trostruki ostvaraj: *mògu, mòren* te *mòžen*.

Perfekt se često pojavljuje u analiziranom govoru, a njegov se oblik tvori nenaglašenim prezentom pomoćnog glagola biti, to jest *bìt* (*san, si, je, smo, ste, su*), i glagolskim pridjevom radnim: *stvòrila su, mògla je, imali su, plèli su*.

Lisac (2003: 57) navodi kako je aorist čest u zapadnom dijalektu štokavskog narječja, no u analiziranom govoru nije utvrđen, kao ni imperfekt.

Futur prvi tvori se nenaglašenim prezentom pomoćnog glagola htjeti, odnosno *tìt* (*ću, ćeš, će, ćemo, ćete, će*) uz infinitiv: *rádit ću, bìt ćemo, kòpat će*. Futur drugi sastavljen je od svršenog prezenta pomoćnog glagola biti, odnosno *bìt* (*bùdēn, bùdēš, bùdē, bùdemo, budete, bùdū*), i glagolskog pridjeva radnog: *bùdēš rádiya, bùdēmo živili, bùdē išā*). Ponekad se na mjestu glagolskog pridjeva radnog javlja infinitivni oblik: *bùdēš ić*.

Glagolski načini imperativ i kondicional redovito su u upotrebi u srinjanskom govoru. Imperativ je takozvani zapovjedni način koji tvori složene oblike u 3. licu jednine i množine, a u 1. licu množine te u 2. licu jednine i množine jednostavne oblike (Barić et al., 1997: 242). Primjer jednostavnog, nesloženog imperativa bi bio: *bùdi, slùšāj, rádi, mòlite, àjmo*. Imperativ 3. lica jednine i/ili množine glasi: *nèka pìju, nèka príćaju, nèk(a) donèse*. Tvorba kondicionala vrši se povezivanjem oblika nenaglašenoga aorista pomoćnoga glagola biti koji je izjednačen u svim licima u liku *bi* te glagolskog pridjeva radnog: *ćùla bi, bìli bi, pítā bi*. Kondicional drugi tvori se od kondicionala prvog pomoćnog glagola biti i glagolskog pridjeva radnog: *bìja bi rádiya, bìli bi sèli, bìla bi dòšla*.

„Glagolski prilog prošli (oblik na *-vši*) danas je nepoznat većini štokavskih govora, dok je glagolski prilog sadašnji većim dijelom očuvan” (Lisac, 2003: 26). Glagolski prilog sadašnji često se izgovara u krnjem obliku: *siděć, stojěć*. Od navedenih se oblika mogu tvoriti pridjevi (npr. *nòsěća* u značenju *trudna*). Glagolski prilog prošli nije zabilježen tijekom analiziranja korištenog jezičnog materijala.

6.6. Nepromjenjive riječi

U skupinu nepromjenjivih riječi ubrajaju se prilozni, prijedlozi, veznici, uskllici i čestice.

Od priloga zastupljenih u govoru Srinjina važno je istaknuti sljedeće: *óvde/óde, ótōl* (u značenju *ótud*), *ódōv* (*odāvdē*), *pōslī(n)*, *stōpro*²⁰ (u značenju *těk*), *odātamo, pŕvo* (u značenju *prŕje*), *òzgār, lìpon* (intenzifikator, u značenju *skrōz*), *sìguro, sìmo, prèveć* (u značenju *prèviše*), *pòdāse, lěšo, gānc* (u značenju *pòtpuno, skrōz*), *dòčŕn, čŕpo* (*tāmān*), *nasesŕca* (*nātašte*) itd. Zanimljivi su primjeri *nāvŕ(i)* te *pōvr(i)* u kojima se fonem /x/ u dočetnom položaju reducira ili se zamjenjuje fonemom /i/. Navesci nisu zabilježeni u analiziranom jezičnom materijalu.

Prijedlozima se označavaju različiti odnosi u koje stupaju riječi ispred kojih se nalaze. Zajedno s imenicom čine prijedložni izraz (Barić et al., 1997: 277–278): *od rašéta, òd* (*dvā*) *ščápa, na Stòbreću, u Trogŕ na Pàntānū, nà mīne, ù slāmu, ù kācu, za sùvenŕr*. Iako je u *Hrvatskoj školskoj gramatici* (Barić et al., 1997: 279) navedeno kako se prijedlog *s(a)* slaže s genitivom ili instrumentalom, u primjeru: *s drùgū strānu mōsta*, uočena je njegova uporaba uz riječi u akuzativu. Prijedlog *vđ* vokalizacijom prelazi u /u/: *u rùkān, ù tŕ dōlac, u mežuvrèmenu*.

Veznici su nepromjenjive riječi čija je uloga povezivanje riječi, skupova riječi ili rečenica. S obzirom na značenje i službu dijele se na: sastavne (*i, nŕt, nŕti, ni*), rastavne (*ili, iliti, ilitiga, ili – ili*), suprotne (*a, àli, nēgo*), isključne (*òsin, jèdŕno, sāmō*), zaključne (*zātō*), pogodbene (*kād, àko*), uzročne (*jèr*) itd. Često se upotrebljava oblik veznika *štā* u značenju *zato što, jer*.

„Uzvici su riječi (glas ili niz glasova) koji nemaju značenje nego služe kao signali, kvačila u konkretnoj situaciji i za oponašanje zvukova. Njima se upućuje na različita duševna stanja i dojmove, kao što su: radost, žalost, strah, sumnja, uгода, bol, iznenađenje i dr.” (Barić et al., 1997: 283). Uzvici uočeni u prikupljenom jezičnom materijalu te u slobodnom govoru su: *jāvlu, ájde, bōg* te *àla*.

Čestice su riječi koje „iskazuju stav govornika prema onome o čemu govori, s obzirom na njegovo znanje, želje i osjećanja” (Barić et al., 1997: 282). Tijekom proučavanja govora Srinjina neke su od zabilježenih čestica: *nēka, da, ne, dakāko, bār, bāš, òpēt, mǎ, dǎšta, ...*

²⁰ U *Splitskom rječniku* stoji natuknica: *stōpru*, pril. – upravo, baš sad, taman, tek, maloprije (Petrić, 2008: 313).

7. LEKSIK

Srinjanski jezični sistem posjeduje bogat leksički materijal koji broji posuđenice iz više jezika te različite regionalizme i dijalektizme. Najveći broj posuđenih riječi je talijanskog podrijetla što je uvjetovano društveno-povijesnom situacijom i geografskim smještajem. Analizirani govor obuhvaća i riječi iz mađarskog, turskog, njemačkog i ruskog jezika. Jezični materijal dijelom je utvrđen osobnim poznavanjem istoga, a dijelom je sakupljen u slobodnoj komunikaciji s ispitanicima ili na temelju dijalektoloških upitnika koji se tiču različitih semantičkih polja. U nastavku poglavlja leksičke će jedinice biti izložene abecednim redom te će se ukratko pojasniti. Etimologija i definicije pojedinih riječi iznose se na temelju vlastitog znanja ili uz pomoć stručne literature. Najvećim dijelom korišteni su *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* Petra Skoka i *Splitski rječnik* Željka Petrića. Usto, korišten je *Hrvatski jezični portal*.²¹

afànat (*past u àfàn*) – izgubiti svijest, onesvijestiti se

àngriž – riža

àrija – (svježi) zrak

babàrìn – ubrus od tkanine koji se stavlja maloj djeci oko vrata kako se ne bi zaprljali prilikom hranjenja

bàdat – bosti, provocirati nekoga

bàjam(a) – badem

bàkànžè – visoke teške cipele, čizme

bàlińèra – kuglični ležaj

balūn – lopta za igranje

baluńèr – nogometaš

bànak – klupa za sjedenje bez naslona, stol na tržnici

bànda – strana

bàso – nisko, za osobu se kaže da je **bàsa**, **bàsasta** što znači niska, debeljuškasta

bàškot(in) – dvopek, prepečeni komadi kruha

batipàn – pleteni udarač u obliku teniskog reketa koji služi za isprašivanje tepiha

(ž)**bàtit** – tući, udarati

bàva – lagani povjetarac

bidūn – zaljevača

bokāl – stakleni vrč za vodu

brèncuja, brèнкуja – velika muha koja glasno zuji

brònzīn – veliki brončani lonac, obično za kuhanje nad otvorenom vatrom

brùjet – jušno jelo od razne morske ribe, brodet

brùškīn – četka za ribanje

²¹ *Hrvatski jezični portal*. <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=main> (pristupljeno: 23. 8. 2022.).

càta – dinja

cimprūs – čempres

*cripna*²² – uzdignuti zaobljeni poklopac, služi za poklapanje tepsije ili lonca prilikom pečenja ili kuhanja nad otvorenom vatrom, peka

čikara – šalica, najčešće za ispijanje kave ili mlijeka

čikolāda – čokolada

čikopelnica – plitka posuda u koju se tresse pepeo i ostavljaju opušci, pepeljara

*dīna*²³ – lubenica

dòlamica – kratki kaput

dràća – bodljikavo raslinje; riblja košćica

žilet – odjevni predmet koji se nosi preko druge odjeće, bez rukava, a prekriva trup, prsluk

žirān – vrsta ukrasnog cvijeta, pelargonija

fjômba – plomba

gàće – odjevni predmet za donji dio tijela, hlače

grakàtēža – ribež, dio kuhinjskog pribora za usitnjavanje pomoću sitnih oštih otvora

grīle, grīle, škūre – vanjski kapak na prozoru, služi za regulaciju zraka i svjetlosti otvaranjem ili zatvaranjem pomičnih rebara

inbòtīda – topli debeli prekrivač za krevet, perjanica

intimela – jastučnica, navlaka za jastuk

izdavit – izvaditi

izvanpit – ispariti, iskuhati

jàmatva – vrijeme berbe grožđa i pravljenja vina

jūj – vrsta trave, ljulj

kàca – visoka posuda okruglog oblika koja služi za gnječenje grožđa ili kiseljenje kupusa

kacijōla – dio kuhinjskog pribora duge drške s dubokom žlicom, služi za vađenje juhe ili čega tekućeg iz lonca, zaimača, kutlača

kadīnēla – nakit koji se nosi oko vrata, ogrlica, lančić

kàjsija – marelica

kantunāl – noćni ormarić koji stoji pored kreveta

kàpula – crveni luk

kàrota – mrkva

kàtrīga – stolica, sjedalica s naslonom

kèceja – pregača

klabūk – šešir s obodom

kòlet – dio košulje ili majice oko vrata, ovratnik

kòltrīna, kòntrīna – zavjesa

komīn – prostorija u kojoj se loži vatra

komūn – dio namještaja za odlaganje s policama i ladicama

kònistra – velika pletena košara, u njoj se najčešće nosila dota

kòpaña – velika drvena posuda, služi za miješanje tijesta

korènica – korijen kupusa

²² „U nas kažu *cripna* (pod kojom se kriv peče), u Siću i Cetini *pěka*” (Ivanišević, 1987: 68).

²³ „Kod primjera *dinja* riječ je o lažnom semantičkom paru sa standardnohrvatskim (dijalekt. *dinja* 'lubenica' – stand.hr. *dinja* 'dinja')” (Spicijarić Paškvan, 2015: 197).

kostrič – zimzeleni grm, veprina

krèdēnca – dio kućnog namještaja, ormar s ladicama i staklenom vitrinom, najčešće u kuhinji za odlaganje posuđa

krížat – rezati nožem

krožūn – prsluk, v. *žilet*

*kùkumār*²⁴ – krastavac

kúnac – kunić

kunpīr – gomoljasto povrće, krumpir

kušīn – jastuk

kùžīna – kuhinja

kväsina – vinski ocat

lancūn – dio posteljine, plahta

lazañūr – veliki izduženi valjak za razvlačenje tijesta

lāživac, lāživica – osoba koja mnogo laže

lèvānda, tārmina – lavanda

línčina – lijena osoba

māja – majica

mànistra – tjestenina

mašklīn – poljodjelsko oruđe za kopanje zemlje

mùdānte – dio donjeg rublja, gaćice

mùrtila, mùrtela – bosiljak

obadávāt – uvažavati nečije mišljenje, brinuti se, paziti

òplit – skidati zaperak koji raste na vinovoj lozi

òvas – zob

pànceta – slanina

pašamān – ograda uz stepenište, rukohvat

perūn – dio pribora za jelo, vilica; poljodjelsko oruđe u obliku vilice, služi za kopanje tvrde zemlje, vile

pešùrata – tradicionalna slastica u obliku okruglice koja se priprema prženjem u ulju, uglavnom se priprema na Badnjak, fritula

petrìsīmūl – začinska biljka, peršin

pījat – predmet iz kojega se jede, tanjur

pîrlija – lijevak, služi za prelijevanje tekućine u boce ili posude uskog grla

pjàdela, ovāl – veliki tanjur, uglavnom metalni, služi većinom za posluživanje pršuta, sira i sl.

plákoña – podrugljivi naziv za osobu koja mnogo plače

plíva – ljuščice koje se odvajaju prilikom oplodjavanja žita

poklònit se – sagnuti se

pòma – rajčica

pòsteja – krevet

pòšāda – dio pribora za jelo uz žlicu i vilicu, mali nož, nožić

pòš(uš)kat – potući travu motik

pòt – metalni lončić, služi za kuhanje ili podgrijavanje kave, vode, mlijeka, vina i/ili pijenje

prāška – okruglo voće narančaste boje ovijemo tankom korom s dlačicama, breskva

²⁴ Radi se o riječi mediteranskog podrijetla, ali zabilježena je i u drugim europskim jezicima kao što su engleski, francuski, slovenski i nizozemski (Spicijarić Paškvan, 2015: 202).

pùc – predmet koji služi za kopčanje odjeće, dugme

rašeto, rešeto – pletena posuda okruglog oblika, služi najčešće za prosijavanje brašna ili za držanje voća, povrća i sl.

režipet – dio ženskog donjeg rublja, pokrivalo za grudi, grudnjak

renčtñā – dio nakita koji se nosi na ušima, naušnica

sarūn – morska riba, šarun

sòpārnik – tradicionalno poljičko jelo od beskvasnog tijesta i nadjeva od blitve, kupusa i luka, naziv nastao od riječi **suhopārnik* u značenju 'nezačinjeno jelo' (Kapović, 2019: 27)

sinija – velika drvena podloga okruglog oblika na kojoj se peče soparnik

sīrnica – tradicionalna Uskrsna pogača

sūta – biljka koja služi za pletenje rešeta

sītница – dio zaljevače koji služi kao sito za bolje raspršivanje mlaza vode, stožastog oblika s rupicama; sito za procjeđivanje vina

smrič – nisko bodljikavo raslinje

sòkolska māj'ca – donja majica, potkošulja

strijāč – šešir širokog oboda, najčešće od slame

stròjit – prosijavati žito

sturīč – tanka slamnata prostirka, služi kao podloga za sušenje smokava ili kao natkrivalo

šâlša – umak od pasirane rajčice, paprike i drugog povrća

šepùrika, šipùrika – divlji šipak, drača

širum – kapa, šilterica

škàncela, skàncela – polica u spremištu

škàvet, škàfet – ladica

škùdēla – manja plastična posuda, zdjelica

špìca – tvrda jezgra ploda, koštica

špigeta – vezica kojom se vezuju cipele

špíglo – ogledalo

špìna – cijev kroz koju prolazi voda, slavina

špòrak – prljav, nečist

štèrik(a) – voštana parafinska svijeća

štràca – krpa

šudār – marama, žene ga nose kao pokrivalo za glavu, može služiti za brisanje nosa

šùpa, sprèma – prostorija u kući za odlaganje, smočnica

šùvit – prostorija ispod krova kuće, potkrovlje

takùjtñ – predmet u kojem se nosi novac, novčanik

tapēt – tepih

tāvaja – prostirka za stol, stolnjak

tèrīna – plastična posuda za salatu, zdjela

tùrañ²⁵ – sprava koja služi za gnječenje grožđa

²⁵ „*Turañ* je odma' blizu kuće, u dvoru pod sinicon. Za n se 'oće dobra ploča od kamena, to mu je temelj, dvi stupice (izdubine), u koje ulazu loze, a na ove dvi škróve ili ovna, zatin dva krkatura ili kobile, tri četiri pogače, konop za opasat, šta se zove pás ili liban, trsti, u koje se meće mast, špórt (opleten koš), klunci, čin se sapiñu krkaturi i spona, čin se veže. To je alat od turña, koji služi za izažimañe vina” (Ivanišević, 1987: 92).

vàrijača – velika drvena žlica kojom se miješa hrana dok se kuha da ne zagori

važōl – grah

vřtāl – vrt, najčešće uz kuću

záperak – manji izdanak koji raste na vinovoj lozi iza svakoga lista

žalùzīne – metalna pomična rebra na prozoru s unutarnje strane pomoću kojih se regulira dopiranje svjetlosti u prostoriju

žìgavica – kopriva

žũk, žũk(a) – rus. brnistra

žùtinica, žùtenica – vrsta zelja, poljsko bilje

8. OGLEDI GOVORA

Poštèno rěč, já od rašèta jòš sàda grízen slàmu... jér mèni su rašèta stvòrila žìvot i budúcnòst, mí smo tòga pùno rádìli. Ìma san màtèr koja je bìla òd dvā ščāpa, nèpokrètna, u rùkān je mògla svè, a nì(je) mògla òdit. I tú bi priskòčija já i žèna. Mí bi išli, ùbrali bi sítu od čèga su se plèla tâ rašèta. (...) A tó ti sàmo ìma vāko na úšću rijékā, dī se míšā rijeka i mòre. Tó ti ìmā, óvde je bìlo na Stobrèću i sād kàko se je Stòbrèč šírìja, prāvìle, èvo sad je dòšla tâ lùčica tākò da tó nēma sād za sítu. Pà smo òdìli ù Vrañic di je vrāñičko ìgralìšte i dī su òvī bazèni od Ìne... tú je bìlo síte sa sòlìnske strāne i sa vrāñičkè strāne. Tú smo brāli já i čāča i žèna. E ònda i tú dòšlo, prāvìli su se tí bazèni, šírìlo se ìgralìšte, jāvlu, nèstalo je i tú. Ónda smo se pribācìli, bìlo je tòga i u Omíšu oko tvòrnice Gālèba i vāmo dī je, s drùgū strānu mòsta. Tú smo ìsto òdìli. Ónda smo se, pòslīn nèstalo je i tú sítè kād se tó pòčèlo šírìt, nāsìpat, ònda smo išli u Trogīr na Pāntānū. Dòli smo òdìli za dùgo gòdīnā, i òndā smo se u mežúvrèmenu, tribala nan je žùka s kīn čemo šīt tâ rašèta, a pòšto mí nìsmo znāli tó, žùku žùkat, nègo smo òdìli u Rògatīn. Ónda bi u Rògatīn i u Komínu nāšli tí žùk, tó bi kúpìli tāmò. Íšli smo tāmò sìguro dèset, pètnèst gòdīnā kupòvat tí žùk i ùbrali bi uspiūt síte òdmā nūnde na počétku mòsta. Í na počétkū dī se skrèčè za Plòče, tú ìmā òdmā kād skrénèš s magistrāle na dèsnū rúku jèdna dùgā lìvada. Tū je ùbìlo u ràtu já mìslīn dvādesèt i pèt partizānā i tú smo ù tí dòlac mí ùlazìli, žāva je mìslìja nà mīne i nà ìštā. Tú bi mí brāli, júdi òni štā su òdma blízú ìmali kùče, nìsu òni nìkad rèkli zāšto, kākò... A žùku bi kupòvali ù Ždèričā i žāva znā òne drùge, u kòga bi nāšli. Bìle su dvī, trí žène štā bi žùkalè jer òni su s tīn žùkūn plèli òne sturìče za plaxóne i ònda bi se mòra rànijè najávit da ti ne stúče ònu glāvu jer mèni triba glāva o' žùka da je tvýda, čvýsta, a nījma za sturìče plèst triba bīt mèka, ànda bi je òni stùkli, ànda bi se mí mórāli najávit mìsèc dánā rànijè da nan priprèmu stò, dvìsta pèdes kílā tākò da mí ìmāmo za cilū gòdīnu s čīn rádìt. (...) A tó (sturìci) ti se plèlo štā bi òni, òvī, tṛškā, štā bi se plaxóni natézali, pa bi òni tó prodávāli i òni bi nà tē sturìče súsìli smòkve. Tāmò u Nèrètvi ìma pùno smòkāvā, ànda bi òni nà tē sturìče súsìli smòkve. (...) È sād se ne plètu nìkākò (rašeta). Tó je plèla pòkòjnā màtèr mòja, pòslin je i mòja žèna plèla tó, naučìla se i rádìla je dòbro, a pòkòjni čāča bi šìja i jā... ká, mí bi ònò štā je ù slāmu dòže, pòkòjna bi màtèr ùplela dnò dī se nà tó, tó je slúžìlo za stròjit šènicu, jèčām, jūj, oplòvit žìto kād bi bìlo, ànda ù tó rašèto stāvìš, naprímjer dī je vòda nalìješ ù kācu nèku vòdè dvìsta lìtārā, ònda stāvìš ònò špòrkò, jèčām ili šènicu. Óndā bi se, òna plíva bi ìsplìvala, òstalo bi dòli òno čìsto i stròjija bi se nà tâ rašèta jūj, kāmèn da ìspane svè, da ti òstanè čìsto ònò žìto. Tó je bìlo dok se rádìlo pòje, a pòslīn kād su dòšli tūrìsti, ònda bi tūrìsti tó ùzìмали vīšè za sùvenīr, ùkrās. I tòga bi, prāvìli smo ò' tōga ònè sītнице. Tā sītница bi slúžìla za cídit víno u jāmatvi kād se prāvì

gròžže pa kàd se tùrnā, ànda bi se nà tū sìtnicu cídilo víno da ne ùpadā ònā špìca u víno. (...) Tò bi mí prodávali na ovīn gòdišīn sājmovīn, pazārīn. Tò bi bìlo dvā púta u Zàdvarjē, svētī Ánte, svētī Bártul, tò bi bìlo na Triju – svētī Mijòvil, u Solínu Málā Góspe dòk je bìja Pazār u Solínu na Málu Góspu. Tí Pazār na Málu Góspu u Solínu níje vīše smīja bìt, ònda smo pribácili nà Klīs na tvřžavu. Òndā smo òdili nà Klīs na tvřžavū i ònda pâr púta san išā u Zàvojānē, pâr púta san išā u Vèpricu na Góspu, Málū. Òndā bi išā na Góspu Ruzàricu u Kàstel Stári, pa bi išā na Góspu Ruzàricu u Vřliku, al u Vřliku nísān nìkad dòbro pròdā, nísu bìli jūdi tāmò zainterésiranī zà tò. Í òndā pòslīn su dòšli òvī stránci í u Omīšu san bìja na Góspu od Anžélā, na Pomùcīna, na svètòga Ívana Pomùcīna, àndā su ti Omīšani pìvali: „Svet' Ívane Pomùcāne, pomòzi nās svē křšćane, a nájvīšē Omīšanē”, a nāmi nīšta. Èto ti i' jàvlē! (...) Á tò bi nájvīšē (prodávali) ú Zàdvārjū, ònò dī je bìja dužina, bògati, dvīsta mètārā od ùlāza u Zàdvārjē pa dòli svē do ìzlāzā do cýkvē. Stāli bi nà trī mìsta na 'nòmu právcu, stā bi já, čāča pa žèna ili òbrātno, òno trážiya bi dī ìma vīšē láda. I òndā dòžū òvī: „K'liko rašeto?” – stò, ù menē je bìlo nájskùpjē. Já stò dvāest kúna, zàpravo dinárā, nísu ànda bìle kúne. Kázē òvī, glèdā, vřti se: „A dòli u ònogā stáròga ìma pò stò.” – Ûzmi ù négā, štā ée stārī nàpravit, a tò čāča mi bìja. Já kázēn: „Štā ée stārī nàpravit, vīdi kàko je zgřčēn, nè morē ti ún istégnit, tó je nīšta, tó 'š uzēst pa čēs zà pē(t) dánā bācit čā.” „A nèka, uzēst cú já dòli.” A mí se dogovóri dòma, àndā žèna je bìla sridina, ònā je, òvī, ìstò ni nájskùpjā ni nájjeftinijā. I tàkò bi, òvī, prodávalī, àli dòk sán já tò prodávā, nísān nìkad gládan dòšā dòma. Pèčū se jānci, prájci na dēsēt mìstī, àndā bi ja išā pa bi ùzeja, òvī, po jèdān kīl ì pō', dvā pècēnòga, àndā dòk bi jīli, bìli bi skùpa. Prätija bi, dužina je pedēsēt mètārā, néce ti nìko nīšta odnīt dòk bi ìzili. I kàd bi dòšli dòmā, ùndā, bògāmī, e, vākò nà stól... znāš kàkvi je bìja stól, níje ovākī. Istrési já svòje, žèna svòje, čāča svòje – bròjī pò pō' vèčeri pàre, bìja i' je pūn stól. Èto, ò' tōgā je nàpravjena òvā kùčā sàda, a gòri dī san já bìja u Mùžinìcīn, rēkā san ti, tó je bìla, mòra si se poklònit za ũč, nìskā vrāta, ràzbit čēs glāvu. Sòbica trī púta dvā ì pō', jē òvā dī je bìla bàba bìla máló vèčā, čètri púta pēt, pa san se tū pribàcā já i sèstra. Kàko bi kò dòša, tàko bi se šírili. I èvo sād je dòšlo vrīme, mìslīn sād, dòšlo je vrīme da san nàpravija òvu kùču uz pòmòč čāčē, mäterē i žènē. I ìšli smo iz té bijéde ozgār, dòšli smo sād óvde. Óvde mi je dòbro, ne bi mína grád zà ovò, a já san u grádu u mòmu vijéku mògā dòbit stán. Mènī je pòkòjnī tétak, ún je bìja ú Nemačkūn, govórija mi je da ùzmēn négovu mäter, da prížen ù grád, da ée ún svē tròškove pláčat, slāt za ránu. Já nísān tīja, já kázēn: „Tétak mój, já cú tvòju mäter uzēst ká i mòju, štā bùdē mòjūn mäteri, bì' ée i tvòjūn”. „Néčū”, kázē, „nègò dòbit éeš òvī dvòsobnī stán”, sàmo, a stārā je bìla Šíme vèč stàra, ìmala je, bògatī, osandès' gòdīnā, àli ìza togā je žívila pe' – šèst gòdīnā. Òndā kà' já nísān tīja, òn je povúkā brāta. Bìja mu je brät jèdān Blāž u Zàgrebu, šěf policijē, a níje, ožèniya se, níje ìmā dicē i ún je

povúkā brāta. Brāt je tú svòju mātēr, ká, dòk je bíla žíva, uzdržávā. Kà' je òna umřla, òndā je òstā ūn ù tomū stānu i hégova žèna, àli kàko nísu ìmali dicē, òndā je ūn, òvī, ūn je ùmrā prīje od hégove žènē, žèni je bílo ìme Dàn'ca. Òstala je ta Dàn'ca žíva i kàko je òna òstarila, òndā je jèdan Spličānin òstā, ká, nū uzdržávat, tào da je nēmu tí stān prīpā, tòmu Spličāninu, a tétak je pòkōjnī ìmā ù Splitū jòš dvā stāna. Ìmā je stān u Barákoviča ūlici, tō je òstavija sínu stārijēmū, Mīru. Ìmā je stān tí na Mažuraniča šètalištū, tú je ùpā tí Spličānin štā je tétak mēne nūdija stān, a tétak je ìmā vīlu na Bāčvicān i ūn je tō kúpija od jednoga Božíkoviča í ūn je, òvī, tí Božíkovič je òndā s tīn pàrān nàpravija ù Strōžāncu, únde dī je Bráco Křnič, òdmā kùčā dō ònā lípā kāmēnā.

isripovijedao: Ante Mužinić Bečo (rođen 17. 5. 1940.)

Jùčēr ùjutro kòl'ko sān nàpravija pòsla... Ùsta sān se u čètri ì pō, ù pēt māhe kvàrat pòčeja san šúškat tàmo òni vīnogrād, pòškat trāvu. Kà' san pòškā trāvu, òndā sān òplija zápērkē. Kà' san òplija zápērkē, ònda san kòju povézā. Kà' sān povézā, òndā san ùbrā ònē blītve, izdavija, i sālātē, òdnija dōli kokòšān. Òvogā za krížat. Òndā pòslīn tògā, štā san òno rádija... zàlija pōme, blītvu i kùpus. Pòslīn zalívañā, nè znān štā sān... ā òndā smo já i òna šírili òvē, òvē stézñāke (...). Bōgati, kà(d) su máli. Pa san i' ìskidā pa san šírijā. Ubácija unūtra u sredīnu i àjde. (...) Úzmite kñīge pa čítājte. Ù kñīgi se svē rádī. Kàko ti mātēr í slágala óvde, ónde, svē. Zātō je zavřšila trī fakultéta štā čítā. Bílo bi bōjē da je ùzēla jèdnu pa da je išlā, òvogā, na prīmer, òvogā, polágala pósebne ìspitē. Bílo bi 'ūn tō pamētnijē.

isripovijedao: Jerko Čudina Palijan (rođen 30. 9. 1937.)

U nās na sèlu nà pīr bi, àko te nēko pòzvā bližī rōd nà pīr, òdnilo bi se jáhe i dvā ònā pòjčká koláča, ònā vākō vèlikā. U srīdinu bi se stāvilo jáhe, sa stráne tí koláci i òko kònistrē ònē xřvāckē zāstavicē i nà tē bi se zāstavicē zàbile jàbuke, cřvenē jàbuke. I, tí bi dán bìja na píru.

Sùtra bi te dān òpēt òtī pòzvāli na rúćak i òndā kà' bi te pòzvāli na rúćak ò' togā jàñeta kòjē si tí dònija, nè mōrā bì' òtō, vrátili bi ti jèdān büt òd jañetā. Jàñećī büt. Tākī su bili òbićāji.

ispripovijedao: Ante Mužinić Bećo (rođen 17. 5. 1940.)

Tribā pūno kàpule, tribā grdòbina da je bār ò' pē' – šêst kílā. (...) Pa bār trí kílā nà šēs', na prímer, na sèdan – òsan kílā rìbē. Tribā stàvit trí kílā kàpule. Īdē grdòbinē, ĩdē ùgōr bār kà' rúka, a od glávē rēp, ne rēp je pūn dráćā, nègo ònō od polòvice prèma glávi. I àko ìmā kòjā škàrpīna od kílā. Óndā jèdnū málū lāstavicu, jèdān ar̀bùnìć, dvā, ili pāūk. Tò je ĩstō c̀venā rìba, kà', kòkot i tó je právi br̀jet. Àli tū bi se sk̀pilo rìbē sèdan – òsan kílā. Rìba, kàpula i úje. Papār, sòl. Mó's stàvit i l̀ka m̀lo, ne pūno. Stávjali smo t̀ko m̀lo l̀ka, p̀pra. Iskrížat je (grdobinu) ònō na jèdno trí p̀sta debèlo, v̀kō širòko, a òna je vèlikā ònō kà' je òna... Já san je úzeja jèdān pū' o' trínēs' kílā. I stàvi se bíloga vína. závisi k'liko ìma rìbē. Dòk se k̀va ìzvanpi tó. ... Nájmanē úru. Ótka' ùzavrē pò' úrē. Óna se býzo sk̀vā. Úlijēs m̀lo vòdē kà' je stòpro stāvīš, àli v̀lo m̀lo jēr òna pústī svòju vòdu. (...) Úlijēs jèdān pū' i gòtovo i tó ìzvanpī.

ispripovijedao: Ante Mužinić Bećo (rođen 17. 5. 1940.)

9. ZAKLJUČAK

Usljed različitih društveno-povijesnih okolnosti, stvorene su promjene na dijalektološkim kartama. Govor Poljica, samim time i Srinjina, različito se karakterizirao tijekom vremena. Dok je prvotno ovaj prostor bio označen kao čakavski, kasnije dolazi do prodiranja štokavštine i do miješanja dvaju dijalekata. Ovim istraživanjem utvrđuje se kako srinjanski govor većinom bilježi štokavske karakteristike dok je čakavština prisutna u tragovima. Neke čakavske karakteristike uočene su na području fonologije (pojava jake vokalnosti u primjeru *pàs > pàsa*, promjena /o/ u /u/ na početku riječi, slabljenje šumnika) te morfologije (upitna zamjenica *čěsōv*). Važan reliktni ostatak nekadašnjeg čakavskog govora sačuvan je u naglasnom sustavu u obliku akuta (*balūn, Trogīr*). O slabljenju čakavskih osobitosti na području Poljica piše don Frane Ivanišević (1987: 65) još 1907. godine, a na primjeru upotrebe oblika upitno-odnosne zamjenice: „Eno u selu Sitnomu (sridña Poļ.) oni iz doñeg kraja (Jasenovo) niki i niki izgovaraju *ča*, a gornī pod Mosoron ne bi to izrekli za živu glavu, oni se doñin i rugaju za to.”

Štokavština prevladava u govoru Srinjina i to na području više jezičnih razina. Očituje se u upotrebi zamjenice *štà* i njezinih oblika, (i)jekavskim refleksima jata u pojedinim primjerima, obliku nenaglašenog aorista pomoćnog glagola biti koji glasi *bi* u svim licima te u različitim novoštokavskim inovacijama.

Važno je istaknuti leksički materijal prikupljen putem dijalektoloških upitnika iz različitih semantičkih područja ili ogleda govora. Kratkom analizom istoga, utvrđeno je kako unutar skupine posuđenica u govoru Srinjina dominiraju talijanizmi što je za očekivati s obzirom na geografski položaj. Osim posuđenica iz talijanskog jezika, prisutni su turcizmi i mađarizmi, a uočen je i jedan rusizam (*žūk*). Leksik se u navedenim ogledima govora uglavnom vezuje uz obrtničke i poljoprivredne djelatnosti koje se obavljaju ili su se obavljale na području Srinjina i okolice.

SAŽETAK

Jezična analiza srinjanskog govora

Srinjine su naselje u Srednjim Poljicima, na području nekadašnje Poljičke Republike. U ovome se radu analizira srinjanski mjesni govor na temelju jezičnog materijala prikupljenog u sklopu terenskog istraživanja. Korišteni su audiozapisi slobodnog govora ispitanika te dijalektološki upitnici vezani uz različita semantička područja. Jezični sustav proučava se na razini fonologije, morfologije i leksika. Istraživanjem su utvrđena obilježja štokavskog i čakavskog narječja koji su u dodiru unutar navedenog idioma. Zaključeno je da je štokavski superstat tijekom vremena gotovo u potpunosti nadvladao čakavštinu koja je prisutna samo u tragovima.

Ključne riječi: Srinjine, dijalektologija, štokavsko narječje, čakavsko narječje, analiza.

ABSTRACT

Linguistic Analysis of the Speech of Srinjine

Srinjine is a residential area in Srednja Poljica, located on the territory of the former Republic of Poljica. In this paper, an analysis of the local dialect of Srinjine is performed using the linguistic material collected as part of a field research. The analysis is based on audio recordings of the respondents' free speech as well as on dialectological questionnaires related to various semantic fields. The language system is analyzed on the phonological, morphological and lexical level. The research found that, within the analyzed idiom, there are features of Shtokavian and Chakavian dialects which are in contact with each other. It was concluded that over time, the Shtokavian superstrate almost completely prevailed over the Chakavian dialect, of which only traces remain.

Keywords: Srinjine, dialectology, Shtokavian dialect, Chakavian dialect, analysis.

POPIS LITERATURE

- Barić**, Eugenija et al. (1997). *Hrvatska školska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Brozović**, Dalibor. (1988). *Jezik srpskohrvatski/hrvatskosrpski, hrvatski ili srpski*. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod „Miroslav Krleža”.
- Damjanović**, Stjepan. (2003). *Staroslavenski jezik*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Finka**, Božidar. (1971). Čakavsko narječje. U: Bjelanović, Ž. (ur.): *Čakavska rič* I (br. 1) (str. 11–71). Zagreb: Matica hrvatska.
- Ivanišević**, Frano. (1987). *Poljica – narodni život i običaji*. Split: Književni krug Split.
- Kapović**, Mate. (2015). *Povijest hrvatske akcentuacije. Fonologija*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Kapović**, Mate. (2019). Etimologija riječi *soparnik*. U: Kovačec, A. (ur.): *Filologija* 72 (str. 17–30). Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
- Kuvačić – Ižepa**, Mate. (2002). *Poljica – putovanje kroz povijest i krajolik*. Split: Naklada Bošković.
- Lisac**, Josip. (2003). *Hrvatska dijalektologija 1. Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govori torlačkog narječja*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Lisac**, Josip. (2009). *Hrvatska dijalektologija 2. Čakavsko narječje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Lukežić**, Iva. (2015). *Zajednička povijest hrvatskih narječja. Morfologija*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Menac-Mihalić**, Mira. (2008). O nekim karakteristikama novoštokavskih ikavskih govora u Hrvatskoj. U: Moguš, M. (ur.): *Hrvatski dijalektološki zbornik* 14 (str. 33–48). Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
- Moguš**, Milan. (1977). *Čakavsko narječje. Fonologija*. Zagreb: Školska knjiga.
- Petrić**, Željko. (2008). *Splitski rječnik*. Split: DES.
- Selak**, Mate. (1988). Iz kronike župe Srinjine. U: Banić, I. (ur.): *Poljica: List poljičkog dekanata*. Omiš: Franjo Kluz.

Skok, Petar. (1971). *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Knjiga prva.* Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

Spicijarić Paškvan, Nina. (2015). Nazivi za lubenicu, dinju i krastavac i njihove etimologije. U: Buljan, G. (ur.): *Jezikoslovlje* 16 (1–2) (str. 187–210). Osijek: Filozofski fakultet u Osijeku.

Tomelić, Marijana. (2000). Splitska čakavština u tekstovima Ivana Kovačića. U: Božanić, J. (ur.): *Čakavska rič* XXVIII (br. 1 – 2) (str. 71–127). Split: Književni krug Split.

Tomelić Ćurlin, Marijana. (2012). O fonološkim obilježjima jezika Poljičkoga statuta i današnjega govora Srijana. U: Mihaljević, N. (ur.): *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu.* Split: Filozofski fakultet u Splitu.

Internetski izvori

Lelas, Miroslav. (2019). Reportaža iz Srinjina: najistočnije splitsko naselje sve više ljudi prepoznaje kao poželjno mjesto za život. *DalmacijaDanas.* Preuzeto s: <https://www.dalmacijadanas.hr/reportaza-iz-srinjina-najistocnije-splitsko-naselje-sve-vise-ljudi-prepoznaje-kao-pozeljno-mjesto-za-zivot/> (pristupljeno: 25. 8. 2022.).

Likaklub. (2016). Crtice iz povijesti: Autonomija Poljica. *likaclub.eu.* Preuzeto s: <https://likaclub.eu/crtice-povijest-autonomija-poljica/> (pristupljeno: 24. 8. 2022.).

Hrvatski jezični portal. Preuzeto s: <https://hjp.znanje.hr/index.php?show=main> (pristupljeno: 23. 8. 2022.).

Osnovna škola „Srinjine“. Preuzeto s: <http://os-srinjine.skole.hr/skola/povijest> (pristupljeno: 24. 8. 2022.).

OBRAZAC I.P.

IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOG / DIPLOMSKOG RADA U DIGITALNI
REPOZITORIJ FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU

STUDENT/ICA	Ana Mužinić
NASLOV RADA	Jezična analiza mirjanskog govora
VRSTA RADA	Završni rad
ZNANSTVENO PODRUČJE	humanističke znanosti
ZNANSTVENO POLJE	filologija
MENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	dr. sc. Marijana Tomelić Čurlin, izv. prof.
KOMENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	/
ČLANOVI POVJERENSTVA (ime, prezime, zvanje)	1. dr. sc. Marijana Tomelić Čurlin, izv. prof. 2. dr. sc. Tanya Brčić Ančić, doc. 3. dr. sc. Anita Kunjić - Stolica, izv. prof.

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/ica predanog završnog /diplomskog rada (zaokružiti odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude (zaokružiti odgovarajuće):

a.) u otvorenom pristupu

b.) rad dostupan studentima i djelatnicima Filozofskog fakulteta u Splitu

c.) rad dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6/12/24 mjeseci (zaokružiti odgovarajući broj mjeseci)

U slučaju potrebe dodatnog ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

Split, 15. 9. 2022.
mjesto, datum

Ana Mužinić
potpis studenta/ice

Obrazac A.Č.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Ana Mužinić, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja sveučilišnog/e prvostupnika/ce hrv. j. i knjiž. i pov. umj., izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 15. 9. 2022.

Potpis

Ana Mužinić